

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
5. strani:

TEDEN IMA
ZDAJ DVE
NEDELJI

Sobota, 20. julija 1963
Št. 28, leto XXI

NAČELA IN METODOLOGIJA PLANIRANJA V OBČINSKIH STATUTIH

PRAVILNA ODLOČITEV: VEČKRATNA IZMENJAVA MNENJ

Praksa nas opozarja, da pogostokrat vznikajo dvojne različne mnenj in težnje, kadar gre za razmerja po posamičnih zadevah med občino in delovno organizacijo in obratno. Pogostokrat se je dogajalo (in se še dogodi), da v delovni organizaciji pojmujejo samostojnost samoupravne organizacije tako, kot da so izolirana celica brez kakršnihkoli vezi z drugimi delovnimi organizacijami v komuni, brez odgovornosti in obveznosti do komunne in širših družbenopolitičnih skupnosti. Na to nujno in logično povezanost se v takšni delovni organizaciji »spomnijo« takrat, ko zaidejo v težavo, ko jim je na primer potrebna garancija občine za najetje kredita, da lahko nadaljevali z nesmotrno proizvodnjo in izdelovanjem blaga, ki ga trg že več kot očitno zavrta. Nič manj redki pa niso primeri, ko si občinski organi laste tolikšne pristojnosti, da z njimi očitno krše samostojnost kolektiva, krnijo njihovo samoupravnost in ekonomsko-pravno individualnost. Ta krnitev se izraža v različnih in različnih primerih, da sklicajo na občino direktorje in jim predpišejo razdelilnik, koliko sredstev mora kateri zbrati; da

jim vsilijo investicijska sredstva za novogradnje, ter tako kolektiv obremene z bremenom, ki niso v skladu z njegovo poznejšo finančno zmogljivostjo in zaide delovna organizacija v težavo ali pa je tik pred likvidacijo. Vsekakor je zanimivo, kako se takšne različne težnje zrcalijo v osnutkih občinskih statutov, predvsem v poglavjih in členih, ki govore o planiranju in sredstvih občine.

Povsem slučajno se je dogodilo, da so pred nami razgrnjeni osnutki statutov štirih občin iz različnih krajev v naši republici. Razumljivo je, da statuti v svojih podrobnostih ne morejo biti povsem enaki, to je, da na enak način obravnavajo na primer področje planiranja. Toda tolikšne razlike in tolikšne skrajnosti opozarjajo na eno izmed prej omenjenih različnih mnenj in teženj.

Osnutek enega izmed teh statutov pravi, »da sestavi uprava občinske skupščine osnutek družbenega plana na podlagi mnenj in potreb, ki jih dajo k osnovnim težavam zbori občanov in krajevne skupnosti. **Potrebe, mnenja in pripombe delovnih organizacij so torej pri sestavljanju osnutka prezrti.** Prav

tako je v omenjenem členu prazna tudi možnost in obveznost, da bi samoupravni organi delovnih organizacij »lahko« razpravljali o osnutku družbenega plana občine. Krnitev samostojnosti in ekonomsko-pravne individualnosti delovne organizacije pa je razvidna iz naslednjega člena, ki pravi, da delovne organizacije sprejemajo povsem samostojno letne in perspektivne plane razvoja, naslednji odstavek člena pa pravi: »Plani delovnih organizacij morajo biti v skladu s smernicami družbenega plana občine...«

Naslednja dva osnutka občinskega statuta sicer govorita, da temelji družbeni načrt občine na načrtih delovnih organizacij, krajevnih skupnosti in drugih samoupravnih organizacij v občini. Razlika v načelih, ali bolje rečeno v metodologiji planiranja je le v tem, da je v enem osnutku predvideno, da dobe vse delovne organizacije v razpravo osnutek letnega in perspektivnega občinskega plana, da občinska skupščina razpravlja o pripombah, mnenjih in predlogih delovnih organizacij, v drugem osnutku statuta pa o tem ni zapisano niti besedice.

Četrty izmed obravnavanih osnutkov statutov je glede družbenega načrtovanja v občini vsekakor najpopolnejši. Njegova popolnost je razvidna ne samo iz tega, da je družbenemu načrtovanju namenjeno posebno poglavje, temveč da je zelo podrobno razčlenjena tako metodologija planiranja, kot so tudi podrobno razčlenjena načela planiranja.

Posamezni členi omenjenega osnutka na primer določajo, da izdela občinska skupščina (oziroma njen upravni organ) najprej teze o razvoju občine. Teze so potlej v javni razpravi ne samo na zborih volivcev in zborih članov delovnih skupnosti, temveč so še posebej predložene v razpravo samoupravnim organom delovnih organizacij. Na osnovi dobljenih mnenj in predlogov šele sprejme občinska skupščina smernice za razvoj občine in jih sporoči delovnim organizacijam in krajevnim skupščinam, ki izdelajo svoje programe razvoja. Na temelju programov razvoja delovnih organizacij in drugih organizmov je potlej sestavljen družbeni plan občine in občinska skupščina le-tega znova pošlje v razpravo vsem tistim, ki so dotlej sodelovali pri pripravah za družbeno načrtovanje v občini.

Ob takšni metodologiji planiranja so nedvomno lahko uresničena načela obč. skupščine, ki s svojim planom:

- usmerja in vsklajuje razvoj produkcijskih sil, družbenih služb in zaposlovanja;
 - določa sredstva, s katerimi bo občina razpolagala in opravi njihovo temeljno razporeditev;
 - določi ukrepe za razvoj gospodarstva in družbenih služb na območju občine itd.
- Takšna načela in metodologija planiranja v občini jasno pove, da nastaja družbeni načrt občine organsko na temelju programov razvoja in načrtov delovnih organizacij in na osnovi vsestranskih ter večkratnih razprav in izmenjav mnenj ter predlogov.

Nedvomno je sprejemljiva in edino pravilna takšna odločitev, ko družbeni načrt občine organsko raste iz načrtov delovnih organizacij in se tako tudi delovne organizacije s svojimi plani organsko vklaplajo v družbeni plan komunne.

PETER DORNIK

PRIHRANJENA SREDSTVA ZA ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE NAJ OSTANEJO PODJETJU

UGOTOVITVE OB PRVIH OBRAČUNIH

Za neposredno spodbujanje delovnih kolektivov, da smotrno gospodarijo s sredstvi zdravstvenega zavarovanja, je pomemben tudi predpis zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, po katerem komunalne skupnosti zavarovancev odstopajo delovnim organizacijam del prispevka za zdravstveno zavarovanje. Iz teh sredstev delovne organizacije izplačujejo svojim delavcem nadomestilo osebnega dohodka za prvih 30 oziroma 7 dni bolezenskega dopusta. Razen tega dajejo organizacije iz tega dela sredstev povračilo za izostanke zaradi nege obolelega ožjega družinskega člana in plačujejo tudi skladu zdravstvenega zavarovanja vse stroške, ki nastanejo pri zdravljenju delavcev, ponesrečenih pri delu, ali obolelih za poklicno boleznijo.

Obveznosti je torej dovolj. Dovolj pa je tudi možnosti, da kolektiv del teh sredstev prihrani, če zajezi nepotrebno izostajanje z dela, zlasti pa če zmanjša obratne nesreče na minimum. Nasprotno pa se kaj lahko zgodi, da se dajatve za zdravstveno zavarovanje »zarežejo« v osebne dohodke ali pa jih je treba kriti iz sklada skupne porabe.

Prav gotovo je tako obračunavanje stimulatívno za dobro gospodarjenje s sredstvi zdravstvenega zavarovanja, in tak je bil tudi namen zakonodajalca. Stimulatívno pa lahko ta predpis vpliva le, če je del sredstev, ki jih odstopajo komunalne skupnosti zavarovancev delovnim organizacijam, določen v pravi meri in na podlagi preizkušenih in čim bolj objektivnih meril.

Praksa (čeprav še dokaj kratka) pri odstopanju dela sredstev iz zdravstvenega zavarova-

nja delovnim organizacijam pa je pokazala, da je prav objektivna merila, kolikšen naj bo ta del sredstev, težko dobiti. Nekaj krivde je v določbah zakona samega. Ta namreč določa, da mora odstopljeni del prispevka ustrezati povprečnim izdatkom za obveznosti organizacij v posamezni panogi, skupini oziroma podskupini na območju ene komunalne skupnosti. Sestavljalci zakona so ob tem očitno najbrž pričakovali, da bo na območju ene komunalne skupnosti vrsta organizacij iste

panoge, skupine oziroma podskupine. V resnici pa so redki primeri, da sta v eni komunalni skupnosti zavarovancev po dve organizaciji iste panoge, še težje pa je dobiti dve organizaciji iste skupine ali podskupine. Tako po teh merilih povprečja ni bilo mogoče določiti in praksa sama je pokazala, da bo nujno potrebno vzeti širše območje od komunalne skupnosti (morda okraj ali pa tudi vso republiko), če bomo hoteli dobiti res objek-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Ob selitvi

— Mislíš, da je to rekonstrukcija tovarne, če boš vlekél vso staro kramo v novo poslopje...

Karikatura: Milan Maver

V OKVIRU

V potrošnikov prid naj bi bila pot sleherne dobrine od proizvajalca do konsumenta čim krajša. Odvečni posredniki in odvečni transporti namreč bremenijo detajlistične cene in seveda preko teh potrošnike.

Pri domačih proizvodih, zlasti če jih trg zaradi obilja težko absorbira, smo se že otreli nepotrebnim posrednikom. Iz konkurenčnih razlogov številne tovarne odpirajo celo lastne prodajalne in se tako izogibajo grosistov in grosističnih marž, ki držijo blago.

Ta vsesplošni interes po racioniranju posredniških stroškov vnaša novosti tudi v grosistične trgovine: vedno več trgovinskih podjetij na debelo organizira lastno prodajno omrežje na drobno ter s tem zmanjšuje poslovne stroške in detajlistične cene.

Ob vsem tem se človek sprašuje, zakaj teh teženj po pocenitvi trgovanja ne uveljavimo tudi pri uvoženem blagu? Zakaj so šli pred nedavnim uvoženi češki pralniki s centrifugo »Alba Cignus« najprej v Beograd, potem v Postojno in od tam med drugim nazaj v Srbijo? In zakaj so potovali likalniki z regulacijo iz Vzhodne Nemčije najprej v Skopje, potem pa v ljubljansko podjetje Astra, ki prodaja izdelke iz gume in plastične mase, in preko tega v specializirano trgovino za elektrotehnične izdelke »Elektrotehna«?

Nekaj je jasno: če bi uvozna podjetja razpolagala z zadostnimi devizami, bi to trgovanje na dolge steze, kakor mu pravijo trgovci, samo po sebi odpadlo. Tako kakor se je končalo pri domačih suficitnih proizvodih. Vsak uvoznik bi se založil z vsem, kar potrebuje in zahteva ožje

DOLGE STEZE

tržišče, hkrati pa bi poskušal z nižanjem cen na račun smotrnega poslovanja povečati svoj krog odjemalcev v drugih republikah. Razvila bi se zdrava medsebojna konkurenca, ki bi koristila tudi potrošnikom.

Naša zunanjetrgovinska bilanca pa, žal, še ni takšna, da nam ne bi bilo varčevati z devizami, posebno s čvrsto valuto. Od tod tudi razne omejitve pri uvozu blaga za široko potrošnjo, kolikor je ne narekuje že skrb za plasma podobnih domačih izdelkov.

Manjša ponudba od popraševanja ustvarja ugodna tla za nepotrebno prekupevanje z uvoženimi izdelki, ker v tem primeru neupravičeno višanje cen ne zmanjša prodaje in ne ovira prizadevanj trgovcev, da bi čimvečkrat obrnili svoja obratna sredstva. Razen tega pa trgovanje na dolge steze omogoča in spodbuja tudi samododeljevanje deviz za prosti in kontingentirani uvoz. V skladu z načelom o ekonomizaciji trgovinskega posredovanja bi pričakovali, da bi banke upoštevale potrošnjo in posameznih republikah in z devizno politiko podpre družbeno prizadevanje za pocenitvi trgovinskih manipulacij. Praksa pa kaže drugače. V centrali Jugobanke so menda odkrito priznali, da dajo devize tistim, ki jih najbolj nadlegujejo zanje. To velja za prost uvoz. Kontingentirani uvoz pa prevzame podjetje, ki prvo zve za razpis razpoložljivih deviz in prvo dobi na zvezni gospodarski zbornici dovoljenje za zaključitev poslov. Sodeč po nedavnem uvozu likalnikov, tudi ni važno, ali je podjetje specializirano za uvoz posameznega blaga ali ne — likalnik sta namreč uvozili podjetji, ki nista specializirani za to (makedonski uvoznik pa jih je vrhu tega v Sloveniji prodal Astri — podjetju, ki nima nič skupnega s prodajo elektrotehničnega materiala). — Razumljivo, da potem slovenski uvozniki ne morejo priti na vrsto pri kontingentiranem uvozu, četudi gre za gospodarske aparate, ki jih Slovenija največ kupi. Trgovanje na dolge steze je potemtakem skorajda neizbežno.

Nepravilna delitev deviz pa ima razen nepotrebnih prevozov in posrednikov še druge posledice: namesto zdrave medsebojne konkurence v cenah si nekateri uvozniki ustvarjajo monopolni položaj, ki jim dopušča, da uvoženo blago tudi neupravičeno podražujejo, s preprodajami in odvečnimi transporti prihajajo izdelki kasneje v potrošnikove roke, največkrat pa so tudi tržišča, kjer je večje popraševanje, najbolj desortirana, če so uvozniki v drugih republikah.

Oskrbo z uvoženim blagom otežkočajo nekateri uvozniki še tako, da na podlagi fiktivnih trgovinskih zaključkov dobe devizna sredstva, ki jih potem prepočasi izkoriščajo. Letos je na primer za uvoz blaga za široko potrošnjo namenjenih 3 milijone dolarjev. Razmeroma velika vsota. Izkoriščeno pa je samo 25 odstotkov. In vendar na primer Elektrotehna, ki je že porabila odobreno devizno kvoto, ne more več ničesar dobiti, ker so si ostale devize že zagotovila druga uvozna podjetja, samo izkoristila jih še niso. Se pravi: devize za uvoz so in jih obenem ni. Ni pa tudi blaga, za katero so namenjene...

Zaradi vseh teh nerodnosti, do katerih prihaja tudi zato, ker v bankah največkrat en sam človek odloča o dodeljevanju deviz in ker verjetno tudi na zvezni gospodarski zbornici preveč formalistično pojmujejo dovoljevanje uvoza, se večina uvoznih podjetij spet poteguje za to, da bi sredstva za kontingentirani uvoz spet delili po republikah, kakor v preteklih letih, uvoznike pa naj bi določile republiške gospodarske zbornice, ki poznajo usposobljenost in poslovno solidnost vseh uvoznikov na svojem območju.

V prid smotrnejšega izkoriščanja deviz pa so uvozna podjetja še predlagala, naj bi penalizirali vse tiste uvoznike, ki ne bi v dogovorjenem roku izkoristili deviz oziroma, ki bi si izposlovali tujo valuto na podlagi fiktivnih zaključkov in s tem resnejšim reflektantom onemogočili uvažanje in zalaganje detajlističnih trgovin z iskanimi tujimi izdelki.

Naši zvezni organi teh predlogov ne bodo mogli obiti, če naj tudi pri uvoženem blagu velja načelo o ekonomizaciji posredovanja oziroma o odpravi vseh nepotrebnih stroškov na poti proizvajalec — kupec.

K.

ENOVITA RAST statuta in drugih samoupravnih aktov

V delovnih organizacijah se različno lotevajo izdelave statutov. Ponekod so delavski sveti zaupali to dolžnost samo eni komisiji, drugod so razen te osnovali še podkomisije v delovnih enotah, svojevrstno pa so se lotili izdelave statuta v ljubljanskem gradbenem podjetju »Tehnika«.

Delavski svet je sicer zaupal to nalogo eni sami komisiji. Toda ta je razširila krog svojih sodelavcev in imenovala sprva osem posebnih komisij, na poznejših zasedanjih pa še nadaljujejo, tako da deluje sedaj v tem podjetju trinajst posebnih komisij. Te proučujejo in dopolnjujejo ter tudi izdelujejo posamezne pravilnike in poslovniške in hkrati s tem prispevajo svoj delež k celovitemu oblikovanju statuta.

Zakaj so se v »Tehniki« odločili za takšen način? Pravijo, da je ta zamisel vzniknila ob odločitvi, naj statut sicer uzakoni del obstoječega stanja, toda hkrati naj obsega načela o perspektivnem razvoju (s področja organizacije podjetja, prehoda na industrijski način dela, nadaljnje decentralizacije samoupravljanja oziroma snovanja delovnih enot, oblikovanja in delitve sredstev itd.). Skladno s to načelno usmeritvijo so prišli do sklepa, da je treba najprej proučiti vse pravilnike in poslovniške. Tega pa seveda ne bi zmogla ena komisija sama. Zato je komisija za izdelavo statuta imenovala na prvi seji osem podkomisij. Ena izmed podkomisij naj bi na primer proučila sedanji sistem oblikovanja in delitve čistega dohodka, ugotovila dosedanje pomanjkljivosti in predlagala morebitne potrebne spremembe in dopolnitve. Ta naj bi hkrati proučila, ali ustrežajo dosedanja pravilniki trenutnemu in perspektivnemu stanju, in sicer tisti, ki ob ravnanju podrobneje, kako ustanavljati ekonomske enote in kako naj le-te poslujejo, kakšen je način obratovanja del v enotah, ali sedanji način ustreza perspektivnemu razvoju, kakšne pomanjkljivosti, so opazili glede delitve osebnih dohodkov in dela po učinku. Druga podkomisija naj bi na primer proučila poslovnik podjetja, in sicer del, ki ureja organizacijo podjetja in notranjo komercialno, finančno in administrativno službo. Predlagala naj bi ustrezne spremembe. Skratka, vsaki podkomisiji je bilo določeno področje dela in hkrati tudi določen rok, do kdaj naj posreduje svoje predloge in mnenja osrednji komisiji za izdelavo statuta.

Podrobno proučevanje in dopolnjevanje dosedanjih samoupravnih aktov pa jih je opozorilo, da kaže izdelati razen veljavnih pravilnikov in poslovnikov še nekatere nove, in sicer za področja oziroma zadeve, ki so jih doslej urejali samo na podlagi posameznih sklepov osrednjega delavskega sveta. Tako so na primer prišli do sklepa, da je treba osnovati novo komisijo, ki naj izdelava pravilnik o strokovnem izobraževanju kadrov, nadalje pravilnik o poslovanju počitniških domov, samskih domov, naselij in menz itd. Takšno podrobno proučevanje in dopolnjevanje dosedanjih samoupravnih aktov je torej terjalo postavitev trinajstih komisij, ki izdelujejo oziroma dopolnjujejo posamezne pravilnike in poslovniške.

Najobsežnejše in hkrati tudi najpomembnejše področje dela ima komisija za izdelavo poslovnika podjetja, predvsem v tem, da predlaga, kakšna naj bi bila v bližnji perspektivi organizacija podjetja. Organizacijo podjetja, in skladno s tem notranje, komercialno, finančno, ekonomsko in administrativno poslovanje ter snovanje in delo, pristojnosti ter dolžnosti delovnih enot in podobno, postavljajo namreč na povsem drugačne temelje, kot je zasnovana sedaj. Gre za prehod od sedanje klasične obrtniško-industrijske organizacije poslovanja in dela na izrazito industrijski način dela, in sicer z ustanavljanjem specializiranih obratov ter specializiranih skupin za posamezna dela. Izkušnje, ki so si jih pridobili s postavitvijo specializiranega železokovinskega obrata (ko že nekaj časa prek zime pripravljajo prav za vsa gradbena dela profile v tem pokritem obratu za mesec naprej), žele porabiti pri organiziranju podobnih specializiranih obratov, na primer opažarskega in drugih. Takšen način dela pa seveda terja reorganizacijo poslovanja tako s komercialno finančnega in tehničnega področja kot tudi odnosov med enotami in podobno.

Posamezne komisije sestavljajo strokovnjaki za posamezna področja. Te so v nenehnem stiku s komisijo za izdelavo statuta. Izmenjujejo svoja mnenja in predloge. Tako nastajajo organsko in enovito ne samo statut, temveč hkrati tudi vsi drugi samoupravni akti, pravilniki in poslovniški, ki bodo podrobno in konkretno razčlenjevali njegova načelna določila.

PETER DORNIK

Tudi taborjenje je vse bolj mikavna oblika preživljanja letnega oddiha. Nekateri postavljajo svoje platnene strehe na zelenih jasad ob gorskih potokih, drugi pa najdejo več užitka ob morju. Kjerkoli že, dopust je treba prijetno izkoristiti

NI ČUDNO, DA JE TOLIKO NESREČ

Inšpektorat dela občinske skupščine Trbovlje je zbral podatke o dejavnosti v letošnjem prvem polletju. V šestih organizacijah družbenega sektorja in v 24 zasebnih obrtnih obratih je inšpektorat ugotovil vrsto pomanjkljivosti. Ni čudno, da je toliko nesreč, saj so bile ugotovljene tele pomanjkljivosti, ki ogrožajo življenje in zdravje zaposlenih v podjetju:

— v prenekateri delovni organizaciji žarnice niso zavarovane s senčniki. Priljučne doze niso pokrite. V vlažnih prostorih je elektro napeljava — stikala, vtične doze — tako pomanjkljivo urejena, da se kaj lahko primeri smrtna nezgoda. Razdelilne omarice so bile marsikje odprte, varovalke so bile brez zaščitnih stekel in — nikjer opozorila ali napisa, da lahko samojahen dotik povzroči smrt.

Inšpektorat je pregledal pred izdajo uporabnega dovoljenja 40 strojev in naprav. Pri tem pregledu je ugotovil, da so predvsem nezavarovana razna zobata kolesa, koluti, transmi-

sije, klinasti jermeni in sicer pri strojih za obdelavo kovin in lesa. Posebno veliko nevarnost pomenijo razni rezkarji in krožne žage. Pomanjkljiva zavarovanja cirkulark, predvsem zaščitnih kap, razpornih klinov itd. resno ogrožajo zaposlene osebe. In še nekaj, pri strojih niso predvidene naprave za odsesavanje prahu oziroma kovinskih delcev.

Poseben problem zavarovanja raznih gradbenih strojev, dvigal, mešalcev itd. Pri konzolnih dvigalih so manjkale spodaj in prostoru za nakladanje bremena predpisane ograje. Osebe ne nosi zaščitnih čelad. Tudi etaže so brez zaščitnih ograj. Delavec, ki upraviča z dvigalom, nima varnostnega pasu in kavlija za pritegovanje bremen.

Pristojni sodnik za prekrške bo razsojal v 17 primerih. Krivci bodo kaznovani, toda kaj, če bi med tem koga ubilo, če bi mu odrezalo roko, če...? Ali je res potrebno, da inšpektorat dela predlaga kaznovanje

in da tisti, ki bi morali po službeni dolžnosti nenehno skrbeti za varnost, mirno preidejo preko takšnih hudih in očitnih pomanjkljivosti?

V minulem prvem polletju je občinska komisija za higiensko-tehnično varnost pri delu obravnavala, kako je z neugodami in bolezenskimi izostanki v delovnih organizacijah. Svetovala je, naj o tem razpravljajo tudi ustrezne komisije v delovnih organizacijah, naj opravijo temeljit pregled delovnih prostorov in naprav, posredujejo svoje ugotovitve ne samo tehničnemu vodstvu podjetja, temveč tudi organom samoupravljanja. Razen tega je komisija svetovala, naj bi v delovnih organizacijah pregledali vsa prevozna sredstva, s katerimi se vozijo delavci na delo in z dela.

Upamo lahko, da bodo komisije v delovnih organizacijah, tehnična vodstva in samoupravni organi v bodoče bolj skrbeli za higiensko in tehnično varnost vseh zaposlenih. J. J.

da morajo svoje izdelke prodajati po cenah, veljavnih letos v aprilu. Hočeš nočeš so se znašli pred dejstvom, da se jim bodo proizvodni stroški brez lastne krivde povečali za 40 milijonov dinarjev oziroma da se bo čisti dohodek zmanjšal za to vsoto.

Da je smola še večja, so pred tem še sami z novo oceno delovnih mest in s spodnjudnejšo delitvijo osebnih dohodkov po delu omogočili vsem članom kolektiva večje mesečne dohodke. Predvidoma bodo letos skupno za okoli 50 milijonov večji kot lani. Povišanja osnov za 10% in izpopolnitve nagradnega sistema si ne očitajo, saj je prvo utemeljeno s povečanjem življenjskih stroškov, drugo pa družbeni imperativ, kljub temu pa... ustvariti morajo poleg teh dodatnih 50 milijonov za osebne dohodke še 40 milijonov za kritje povečanih materialnih stroškov na račun dražjih kartonov. Skupno torej več ko 100 milijonov večji dohodek (upoštevajoč amortizacijo in vse družbene dajatve), da bi dosegli planirane sklade.

To pa je iluzorno, kakor je centralni delavski svet ugotovil po večkratnem razpravljanju in iskanju izhoda, četudi je upošteval, da se da povečati produktivnost z boljšim izkoriščanjem strojev in z boljšo organizacijo dela ter z večjo osebno prizadevnostjo proizvajalcev.

Očitno tare isti problem vse predelovalce kartona, papirja in lepenke, kajti skupno so že zahtevali, naj se ukine odlok o maksimiranju cen pri finalnih izdelkih ali pa naj se maksimirajo oziroma določajo ali kontrolirajo tudi cene surovin in pomožnega materiala, češ da administrativni posegi v politiko cen samo pri finalnih izdelkih spravlja kupce surovin in polfabrikatov v neenakopraven položaj v primerjavi z dobavitelji, jim onemogoča dobro gospodarjenje in podira gospodarske načrte, zlasti če se surovine podražijo med letom, istočasno pa uvede kontrola nad prodajnimi cenami.

O upravičenosti tega zahtevka naj sodijo tisti, ki imajo boljši pregled nad profitno stopnjo pri izdelovalcih pomožnega materiala, surovin in polfabrikatov in pri finalistih. Če med njimi ni večjih razlik, potem finalisti dejansko lahko zahtevajo enake tržne pogoje.

Onega dne so odkrili, da je v podjetju »Bunkovc« nekaj narobe. To so namreč odkrili po direktorjevi novi listini, ki jo je sprejel iz tujine kot priznanje tamkajšnjih poslovnih partnerjev za svoje poslovne sposobnosti. Občinski možje so bili sprva nad tem navdušeni, kajti tudi sami so imeli dobro mišljenje o sposobnostih direktorja. Potem pa se jim je le zazdelo čudno, kako to, da zasebniki, ki so razen tega še celo kapitalisti, tako visoko cenijo njihovega človeka, ki niti ni podjetnik, marveč direktor socialističnega podjetja.

No, ko so že ugotovili, da je v tem nekaj narobe, so se za zadevo pozanimali in odkrili, da je ta srečnik sicer uspel prodati v tujino nekaj vagonov ponarejenega bunkovca za pristni bunkovec, kar pa je res podjetnost, da pa je hkrati doma prodal vlake takega bunkovca, kar pa je nemoralno. Razen tega so ugotovili, da so za večino v tujino prodanega bunkovca izdane le fakture, kar pa nima nobene zveze s plačilom. Takoj nato so ugotovili še to, da bodo izstavljene fakture najbrž ostale samo izstavljene, ker ni znakov, da bi jih kdo sploh hotel poravnati. Presodili so torej, da pomeni to za podjetje najbrž čisto izgubo, kar bo slabo vplivalo na čisti dohodek, ki bo nemara zaradi tega manjši.

Potem so podrobno pregledali letno bilanco podjetja in spoznali, da obračun izkazuje izgubo v višini ca. 3 milijonov dinarjev. Računovodja je bil nad takšnim očitkom ogorčen in je na ves glas protestiral. »Dokazal bom,« je dejal, »da ni res, da imamo tri milijone dinarjev izgube, kajti glede na dobro gospodarjenje našega direktorja to sploh ni mogoče!«

In je tudi dokazal. Po večtedenskem preverjanju podatkov je odkril, da je

izgube natanko 43.721.650 dinarjev ali ca 43 milijončkov.

S to ugotovitvijo pa se niso strinjali člani prisilne uprave, ki jo je med tem imenovala občina. Kategorično so trdili, da je to samo premeten poskus prikrievanja resnice. Ponovno so pregledali gospodarjenje podjetja »Bunkovc« in obelodanili ugotovitev, da je izguba v resnici še večja, več ko 103 milijone dinarjev. Se večja bi namreč bila, kolikor bi še bolj dvomili v izterljivost dolgov in vrednost zalog. Tako pa bi lahko pristihi še kakih dvajset milijončkov izgube.

ŽALOSTNA ZGODBA

Pa se s tem ni strinjal delovni kolektiv in tudi občina ne. Zlasti bivši direktor je zatrjeval, da gre za zlobno pretiravanje, ki je posledica želje prisilnega upravnika, da bi se na račun preteklosti podjetja izkazal in si tako — kdo ve — v prihodnosti zagotovil mesto direktorja. Občina, revala, kot pač more biti revalna pasivna občina, pa se je te neznanke številke ustrašila. Bila je prepričana, da je taka izguba izključena in da je slej ko prej posledica pristranskega ocenjevanja gospodarskega položaja podjetja. Zato je zaupala pregled poslovanja v podjetju neutralni osebi, strokovnjaku, ki ni imel znanec ne v podjetju ne na občini.

Po vestnem in samostojnem delu je neutralni strokovnjak uspel dokazati, da

nihče od njegovih predhodnikov ni imel prav, ker je izgube več ko 183 milijonov dinarjev in da ni izključeno, če se ne bo še povečala, kar pa je odvisno od tega, kako dolgo jo bodo še ugotavljali oziroma...

Teh dejstev pa so se občinski možje še bolj ustrašili in želeli od strokovnjaka, naj v interesu nadaljnega gospodarjenja podjetja »Bunkovc« in komunne — molči. Najbolj iznajdljivi gospodarstveniki občine so namreč ugotovili, da je izhod za podjetje »Bunkovc« integracija s kakšnim sorodnim podjetjem, ki pa seveda v integracijo ne bo privolilo, če bo zvedelo vse to, kar ve njihov nevalni strokovnjak.

Spomnili so se torej direktorjevega odgovora na očitke, zakaj je prikrival občini razmere v gospodarjenju podjetja. Pojasnil je namreč, da je ves čas delal v interesu nadaljnega gospodarjenja podjetja: če bi namreč občini zaupal, da so knjigovodski računi dvomljivi, potem ne bi mogla več najemati kreditov, ki so mu bili za nadaljnje gospodarjenje potrebni. Kreditov pa ne bi mogel najemati pač zategadelj, ker občina ne bi izdajala garancij podjetju, po predpisih pa brez garancij ni kreditov...

Da, če ne bi bilo tistega obžalovanja vrednega podatka, da ima podjetje 3 milijone dinarjev izgube, bi vse teklo nemoteno naprej: podjetje bi najemalo kredite, občina bi dajala garancije, podjetje bi z novimi krediti odplačevalo stare dolgove in banka ne bi imela vzroka, da terja dolgove podjetja od občine...

V interesu nadaljnega gospodarjenja »Bunkovc« in komunne je torej občina sklenila, da ne bodo več razpravljali o izgubah tega podjetja, temveč samo še o integraciji.

V. S.

RAZPIS

DOPIŠNA ŠOLA

LJUBLJANA, PARMOVA 39 (telefon 36-043, 32-141)

razpisuje vpis v naslednje šolske oddelke:

1. I.—III. LETNIK TEHNIŠKE SOLE STROJNE, ELEKTRIŠKE, LESNOINDUSTRIJSKE ALI KEMIJSKE SMERI
2. I.—IV. LETNIK EKONOMSKE SOLE
3. DVOLETNA ADMINISTRATIVNA ŠOLA
4. STROJEPISNI TEČAJ
5. JEZIKOVNI TEČAJ ZA NEMŠKI IN ITALIJANSKI JEZIK (v štirih stopnjah)

Prospekt, prijavo in pojasnila dobite na šoli (prospekt stane 100 din), prav tako se obračate za pojasnila glede vpisa na občinske odbore ZBNOV in sindikalne podružnice

Prijave sprejemamo do 10. septembra 1963

UGOTOVITVE OB PRVIH OBRAČUNIH

(Nadaljevanje s 1. strani)
 tiva merila za določitev odstotnega dela prispevka.

Naloga komunalnih skupnosti pri določanju meril tega povsem novega finančnega instrumenta tako niso bile lahke. Sam odstotek odsotnosti z dela zaradi bolezni in poškodb in posebej odstotek nesreč pri delu in izostankov zaradi poklicnih obolenj nista mogla biti podlaga za določitev odstotnega dela prispevka. Celotno v organizacijah z enakimi ali podobnimi pogoji so v koledarskem letu izdatki za nadomestilo osebnega dohodka za prvih trideset koledarskih dni zelo različni. Tam na primer, kjer imajo več kroničnih bolnikov, bodo izdatki za nadomestila za prvih trideset dni v koledarskem letu precej nižji kot v organizaciji, v kateri imajo več bolnikov, ki izostanejo zaradi bolezni krajši čas. To pomeni, da so izdatki za nadomestila za prvih trideset dni bolniških izostankov odvisni tudi od strukture obolenj v delovni organizaciji, ne pa samo od števila dni bolniških izostankov in poklicnih obolenj pa bodo odvisni od števila in teže nesreč pri delu in poklicnih bolezni. Izdatki za zdravljenje lažjih in srednjih nesreč pri delu bodo večinoma v celoti zajeti v prvih tridesetih koledarskih dneh, izdatki za zdravljenje hujših in hudih nesreč pa

bodo od 31. dneva dalje bremenili sklad zdravstvenega zavarovanja.

Komunalne skupnosti zavarovancev so morale odločiti tudi o tem, katerim delovnim organizacijam bodo prepustile obveznosti iz zdravstvenega zavarovanja samo za prvih sedem koledarskih dni, katerim pa za trideset dni izostanka. Nekatere skupnosti se pooblastila, da lahko plačujejo delovne organizacije nadomestilo le za prvih sedem koledarskih dni izostankov, niso poslužile. Tako so v nekaterih skupnostih prevzele vse delovne organizacije plačevanje bolniških izostankov za vseh trideset dni, v nekaterih komunalnih skupnostih pa plačujejo za prvih sedem dni bolniške izostanke le organizacije, ki imajo do petdeset zaposlenih. Na Jesenicah so to mejo postavili do trideset zaposlenih v delovni organizaciji, v Kranju pa so izplačilo nadomestila osebnega dohodka za prvih sedem dni prepustili organizacijam, ki imajo deset ali manj delavcev, stroške zdravljenja poškodb in poklicnih obolenj pa bodo plačevala podjetja za prvih sedem dni, če imajo zaposlenih manj kot petdeset delavcev.

Večina teh sklepov je bila sprejetih v aprilu in maju 1963 in so šele pred kratkim začeli komunalni zavodi za socialno zavarovanje obračunavati te obveznosti z delovnimi organizacijami.

že prvi pokazatelji pa dajo v mnogih primerih slutiti, da so bili odstotki sredstev, ki so bila odstopljena delovnim organizacijam iz zdravstvenega zavarovanja, resnično prenizki.

Ce računamo, da znaša v republiški skupnosti SRS povprečje nadomestil za bolniške izostanke do 30 dni 60,80 %, nadomestil osebnega dohodka nad 30 dni pa 39,20 %, nam primerjava po nekaterih komunalnih skupnostih zavarovancev kaže, da bo treba razmerja izdatkov za nadomestilo osebnega dohodka in nad trideset dni popraviti. Zlasti velja to za komunalne skupnosti Koper, Postojna in Ljubljana-Center, kjer je namenjenih za nadomestilo do trideset dni manj kot 50 % vseh izdatkov za nadomestila. Razmeroma nizek odstotek nadomestil do 30 dni imajo tudi v komunalnih skupnostih Domžale, v Kamniku in v Kranju, ker so to industrijsko razvita območja, v industriji pa je struktura odsotnosti z dela takšna, da odpade pretežno del te odsotnosti na prvih 30 dni.

Iz ankete, ki jo je organiziral Republiški zavod za socialno zavarovanje, da bi dobil točne podatke o tem, kake deluje novi instrument financiranja zdravstvenega zavarovanja, povzeman odgovore nekaterih delovnih organizacij:

Železarna Jesenice je v prvih treh mesecih tega leta izplačala za nadomestila za bolniške izostanke za prvih 30 koledarskih dni 22 milijonov 552 tisoč dinarjev. Odstopljivi del prispevka pa znaša za to obdobje 22 milijonov 395 tisoč dinarjev. Zmanjkalo jim je torej 157 tisoč dinarjev v treh mesecih. V Železarni menijo, da bi bilo treba odstotek odstopljenih sredstev nekoliko dvigniti, če bodo hoteli kriti izdatke, obenem pa pripominjajo, da bodo organizacije varčevale s temi sredstvi le, če jim komunalne skupnosti ne bodo jemale sredstev, ki si jih bodo pridobili z znižanjem bolniškega staleža. Le tako bo mogoče zboljševati delovne pogoje in nuditi uspešno zdravstveno varstvo delavcem.

V tovarni obutve Peko v Trzinu so v prvih treh mesecih izplačali za nadomestila 1.554.000 dinarjev, odstopljena sredstva zdravstvenega zavarovanja pa znašajo za ta čas 1.620.000 dinarjev. Kljub malenkostnemu »prebitku« sodijo, da je višina odstopljenega prispevka za povračilo osebnega dohodka za bolniške izostanke do 30 dni določena prenizko, ker nikakor ne bodo mogli zbrati sredstev za kakršnokoli preventivno zdravstveno delo v podjetju.

V »Tekstilindusu« Kranj so v prvih treh mesecih letos pri obračunu nadomestil do 30 dni prihranili 880 tisoč dinarjev. Menijo, da jim bodo ta sredstva tudi v bodoče zadoščala.

Podjetje »Delamaris« Izola pa je s prispevkom komunalne skupnosti krilo komaj polovico izdatkov. Računajo, da bodo morali v enem letu dodati iz osebnih dohodkov kakih 10 milijonov dinarjev in jim je zaradi tega seveda odstopljeni del sredstev očitno prenizek. Za prve tri mesece letos so izplačali za 664.000 dinarjev nadomestil več, kot so jih dobili, tudi v Tobačni tovarni v Ljubljani.

Kaže pa, da ponekod niso vzrok primanjkljajev samo prenizko odmerjena sredstva za

nadomestila, marveč da je treba marsikje tudi »porušiti pred svojim pragom«, se pravi, narediti vse, da število bolniških izostankov ne bo tako visoko. Tako mnenje nujno izhaja iz primerjave odstotka staleža nekaterih organizacij z Železarno Store. Število nezdov v Železarni Store je na enega zaposlenega med vsemi jugoslovanskimi železarnami najnižje. Če kdo, potem lahko štorski železarji upravičeno zahtevajo, naj odstopljivi del prispevka ne bi bil tako »stisnjen«, da podjetje kljub prizadevanjem ne bi moglo doseči aktivnih rezultatov. V prvih treh mesecih jim je namreč kljub najnižjemu povprečju zmanjkalo za izplačilo nadomestil 113.000 dinarjev.

Tudi v Rudniku svinca in topilnice Mežica so izplačali več, kot jim je bilo odstopljeno, in primanjkljaja ne bodo mogli zmanjšati, če ne bodo dobili večjega odstotka prispevka za zdravstveno zavarovanje, čeprav se trudijo znižati bolniške izostanke.

Teh nekaj primerov za ilustracijo kaže, da bo treba popraviti napake, ki jih bo še odkrila praksa, če bomo hoteli doseči, da bodo delovni kolektivi imeli interes dobro gospodariti tudi s sredstvi zdravstvenega zavarovanja. Seveda pa bo treba te stvari reševati individualno. V delovnih organizacijah pa je treba imeti nenehno pred očmi tudi drugo plat medalje, bolniške izostanke in vzroke. Nagel dvig teh izostankov je v prvi polovici minulega leta močno povečal izdatke zdravstvenega zavarovanja in čeprav je odstotek izostankov proti koncu leta padel, je še vedno marsikje previsok. Na to naj organizacije posebej mislijo. Pa ne šele takrat, ko bo potrebno kriti primanjkljaje iz osebnih dohodkov.

N. L.

OB DNEVU VSTAJE
 SLOVENSKEGA NARODA
 POŠILJA VSEM BORCEM IN BORKAM
 KOT TUDI OSTALIM ČLANOM
 KOLEKTIVOV GOSPODARSKIH
 ORGANIZACIJ, USTANOV
 IN ZAVODOV, S KATERIMI IMA
 NAŠA TOVARNA POSLOVNE
 IN PRIJATELJSKE VEZI,
 NAJTOPLEJŠE BORBENE POZDRAVE.

Kolektiv tovarne
 elektrotehničnih
 in finomehaničnih
 izdelkov

ISKRA
 Kranj

LJUBLJANSKE OPEKARNE NA POTI DO KONTINUIRANE PROIZVODNJE

Zadnjič »sezona«

Sezonska proizvodnja je še vedno eno najbolj značilnih obeležij naše opekarske industrije. To je tradicija, ki je še nikjer niso zlomili, ker je tudi poskušali niso! Tako opekarske v povprečju obratujejo šest do sedem mesecev v letu; stalno zaposleni delavci precej časa presedijo doma na neplačanih ali do 50 % plačanih dopustih; vsako leto je treba zaposlovati sezonske delavce itd. Posledica tega so visoki proizvodni stroški, nizka akumulativnost podjetij in velika fluktuacija.

V Ljubljanskih opekarnah menijo, da so našli pot iz vseh teh in še drugih težav. Po njihovem je letošnje leto zadnje, ki je še značilno po sezonski proizvodnji. Ze prihodnje leto pa bo proizvodnja nepretrgoma tekla vsaj 10 do 11 mesecev v dveh, če že ne treh izmed štirih obratov tega podjetja.

Primer Ljubljanskih opekarn ni zanimiv samo zato, ker to podjetje kot prvo prelomlja s tradicionalno opekarsko proizvodnjo in mentaliteto. Dosti zanimivejšo so pobude, ki so vplivale na tako rešitev.

Začelo in zataknilo se je pri kadrih! Še pred leti so imele opekarske široko zaledje delavcev, ki bi se radi tudi za stalno zaposlili, če bi dobili tako delo. Z razvojem delovnih organizacij v bližnji okolici opekarn pa so se ti delavci začeli zaposlovati v teh podjetjih, kjer imajo lažje delovne pogoje, možnost izobraževanja, stalno delo, bolj ali manj stalne osebne dohodke in še perspektivo, da bodo dočakali stanovanja.

Ljubljanske opekarske so se tako znašle v položaju, da jim v sezoni manjka nekvalificiranih delavcev. Začeli so zaposlovati »prave« sezonce, ki pa tudi v sezoni ostajajo pri podjetju le dotlej, dokler ne poiščejo ugodnejših delovnih pogojev in seveda tudi boljšega zaslužka pri gradbenih in drugih podjetjih. Povprečno se sezonce, ki pomenijo eno tretjino vseh zaposlenih, čez poletje kar dvakrat zamenjajo. Ob vsem tem pa so začeli iz podjetja odhajati tudi »stalni« delavci, ki si tudi želijo lažjih delovnih pogojev, bolj ustaljenih dohodkov, sta-

novanje... Odhajajo tako tisti, ki so zares »stalni« iz uprave in vzdrževalnih služb in tisti, ki pri podjetju prezimujejo ob polovičnih osebnih dohodkih. Samo v letošnji zimi je to zneslo nad 20 milijonov dinarjev.

V Ljubljanskih opekarnah so se torej znašli pod dvojnimi udarom ekonomike. Zaradi tradicionalne organizacije proizvodnje razpoložljive zmogljivosti niso izkoriščene in zato podjetje ne ustvarja dovolj akumulacije. Prav od tega pa je odvisno, kako bodo nagrajevali delavce, kakšne delovne in življenjske pogoje jim bodo nudili, kako bodo skrbeli za stanovanja, da bi si zagotovili stalnejši kader. (V povojnih letih niso zgradili niti enega stanovanja, pač pa so jih nekaj adaptirali.)

Ob takih razmerah so začeli premišljevat, kaj naj bi storili, da bi bolje izkoriščali razpoložljive zmogljivosti. V podjetju imajo dva do polovice rekonstruirana obrata in dva obrata, v katera zadnjih deset let niso nič vlagali. S sredstvi, ki jih imajo, so že usposobili enega izmed obratov za zimsko proizvodnjo, medtem ko drugega pripravljajo. Gre predvsem za to, da bodo pokrili glinokope, s čimer bo omogočeno delo tudi v slabših vremenskih razmerah. Z dodatnim segreva-

njem prostorov za surovo oblikovanje opeke bo mogoča proizvodnja najmanj deset mesecev v letu. Z dodatnim ogrevanjem umetnih sušilnic pa se je povečala njihova zmogljivost. Tako so zadeli več muha na mah: potrebno količino surove opeke bodo izdelali z manjšim številom zaposlenih, ki pa bodo bolj in enakomerneje zaposleni skozi vse leto, zato pa bodo tudi bolj zaslužili. Olajšani pa bodo tudi delovni pogoji, ker odpada pretirano garanje v poletnih mesecih. V peceh namreč žgejo opeko povprečno 9 do 10 mesecev. Potrebno zalogo surove opeke pa morajo pripraviti v 6 mesecih.

O teh in še drugih možnostih za boljše gospodarjenje pa so napravili tudi izračune. Vedo, da je zaradi večjih proizvodnih stroškov zimsko proizvodnjsko za približno 20 odstotkov dražja in da jo dodatno bremenijo še stroški skladiščenja. Vendar ta negativna razlika v ceni v bistvu pomeni aktivno, če preračunajo polno lastno ceno na enoto proizvoda glede na nove pogoje poslovanja. Z njimi namreč pridobijo dva do tri mesece dlje trajajočo surovo proizvodnjo in 5 do 6 tednov podaljšano obratovanje v žgani proizvodnji. Boljše izkoriščanje zmogljivosti pa po teh izračunih opozarja, da bodo lahko anuitete odplačevali iz čistega dohodka namesto iz amortizacije in še za stanovanja bo nekaj ostalo. Sproščena sredstva amortizacije bodo torej ostala na razpolago za nadaljnje izboljšanje in modernizacijo ostalih dveh obratov, kjer bodo uredili umetne sušilnice. S tem pa bo tudi v teh dveh obratih podaljšano obratovanje.

Takšna je pot, po kateri Ljubljanske opekarske lomijo tradicionalno sezonsko opekarsko proizvodnjo in tudi mentaliteto, da drugače, kot je, tudi biti ne more. Ob tem pa opozarjajo, da bo njihov trud brezploden, če se ne bomo dokopali do dolgoročnejših programov gospodarskih in negospodarskih investicij.

-mg

Kopalnica so v teh vročih poletnih dneh nabito polna kopalcev. Toda vstopnina je čisto previsoka, zlasti še za najmlajše, ki razumljivo največkrat nimajo denarja. Zato si pač pomagajo po svoji iznajdljivosti. Kar pogledate jih, ko ptiči v gnezdu sede v majhnem vodometu, drugi pa so si raje izbrali okrasno jezerec. Oba posnetka je ujel naš fotoreporter v Bloudkovem parku v Ljubljani.

Foto M. Šparovec

BILA SEM POSLANEC NAŠEGA PRVEGA PARLAMENTA

*Iz spominov
Tončke Majcnove*

Bila je otrok med proletarskimi otroki in življenje ji nikoli ni kazalo svoje čedne strani. Delala je kot služkinja in kuharica v Ljubljani in Zagrebu in spoznavala, kaj je revščina in kaj je bogastvo. Služila je Jugoslaviji bogatašev, ki je bila lačna zlata, in bila je člen v nepretrgani verigi Jugoslovancev, ki so bili zavoljo svoje revščine in brezpravja lačni kruha.

Tako je živela, dokler ni s pomočjo svojih bratov, skojevcev in partijcev — spoznala. In potlej je začela razdajati vse, kar je bilo in je v njej — za našo stvar.

V narodnoosvobodilni boj se je vključila — ena izmed prvih.

Ob 22. obletnici vstaje slovenskega naroda objavljamo nekaj njenih spominov na dni, ko je naše osvobodilno gibanje ustanavljalo narodnoosvobodilne odbore, ki so bili prvi organi naše ljudske oblasti. Iz njenih spominov je tudi moč razbrati, kako se je razvijala ter napredovala dejavnost teh odborov, na podlagi katere smo oktobra 1943 ustanovili Slovenski narodnoosvobodilni svet kot najvišji predstavniški organ ljudske revolucije.

Prepuščamo besedo tovarišici Tončki Majceni.

Februarja 1942 sem se vrnila iz Zagreba v svoj domači kraj na Dolenjskem. Brat me je takoj vključil v delo OF. Spominjam se, da so mi najprej naročili, naj zbiram hrano; že v zgodnji spomladi 1942 pa sva z bratom organizirala skladišče hrane pri kmetu Francu Redek.

V tem času so že delovali naši zaupniki v vaseh. Prvo srečanje s partizani sem doživela marca 1942. Kakih trideset partizanov je prišlo podnevi čez Klenovik v Zagradec. Želela sem, da bi jih videla čimprej. Odsla sem na studene po vodo in med potjo srečala štiri partizane, ki so spraševali za mojega brata, aktivista. Že zvečer sva sklicala z bratom sestanek, na katerega je prišlo nekaj zaupnih tovarišev iz vasi, in razpravljali smo o političnih razmerah na terenu in o prizadevanjih novih simpatizerjev OF, o izboru orožja in hrane. Partizanska enota se je zadrževala v našem mestu nekaj dni. Zanj sem pekla kruh in prala perilo.

Razen tega, da smo zbirali orožje, mobilizirali kmečke fante in se ukvarjali z obveščevalno službo, smo tudi zbirali po vaseh živilske karte in ko smo jih nabrali večjo količino, smo se pomenili s kmetom — našim simpatizerjem — ki je odšel v Skocjan po hrano.

V tem času je bila prava hajka za orožjem. O tej nalogi smo govorili na vseh sestankih. Spominjam se, da so bili prvi borci zelo slabo oblačeni in včasih jih je bilo več kot polovica, ki niso imeli orožja. Nekateri so imeli lovske puške ali pa samo pištole. Spominjam se celo, da je v teh dneh neki terenski aktivist prinesel k nam puško in da jo je partizan, ki jo je dobil, poljubil od veselja.

Marca ali prve dni aprila 1942. leta sem šla z bratom na Krsin vrh, kjer sva organizirala terenski odbor Osvobodilne fronte. Takrat je namreč šlo za to, da od zaupniškega sistema pridemo k formiranju narodnoosvobodilnih odborov. Odbore smo ustanovljali le v naših vaseh.

Tiste dni so partizanske enote kontrolirale ves naš teren in stalno napadale Italijane ter jim preprečevale sleherni premik na naše ozemlje. Italijani so zapustili postojanki v Skocjanu in Tržišču in tako smo dobili prvo osvobojeno ozemlje. Naši nasprotniki pa so se potuhnili.

Ob nedeljah smo hodili v gostilno Tomažič, kamor so prihajali člani naše organizacije in simpatizerji iz postojank. Tako smo organizirali zbiranje hrane, denarja, sanitetnega materiala, dobivali smo obveščevalne podatke in mobilizirali nove borce. Ljudje iz italijanskih postojank se nikakor niso mogli načuditi, da je pri nas že svoboda.

Takrat je bilo sklenjeno, da moramo organizirati tudi Narodno zaščito, ki naj bi preprečila nenadne napade okupatorja. Na Malkovcu je bila organizirana že ob koncu aprila 1942. V Narodno zaščito so bila vključena tudi dekleta.

Narodna zaščita je bila zarodek naše ljudske oblasti. Razen tega, da so njeni člani stražili podnevi in ponoči, prekopavali ceste in še drugače ovirali gibanje okupatorja, so se tudi zanimali za potovanja prebivalcev, aretirali sumljive osebe, izdajali dovolilnice ljudem, ki so hoteli potovati izven osvobojenega območja in ki so bili naši obveščevalci. S tem smo zagotovili, da ne bi prišlo do nepričakovanih vdorov sovražnika, kmetom pa, da so lahko nemoteno obdelovali zemljo.

Razen Narodne zaščite in mladinske organizacije smo v juliju 1942 organizirali tudi odbore Osvobodilne fronte v vaseh. Spominjam se naslednjih: Zagrad, Klenovik, Velike in Male Poljane, Goriška vas itd.

V Klevčevu pri Smarjeti je bila graščina z mnogo zemlje — last graščaka Ulma, ki je pred narodnoosvobodilnim gibanjem pobegnil v začetku leta 1942. Graščak je bil med ljudstvom osvražena, saj je izžemal okoliške bajtarje, da so mu delalali za spopolnino, in to boljše njemu, slabše pa je ostalo dninarju. Treba je bilo, da se zemlja čimprej razdeli bajtarjem. Rajonski odbor OF Smarjeta je sklical sestanek, na katerem so naredili skupni načrt za delitev zemlje. Bilo pa je tudi več množičnih sestankov. Spominjam se množičnega sestanka, ki je bil 4. junija 1942 v Slapah. Vodil ga je neki Gašper, priimka ne vem. Na sestanku je bilo precej ljudi iz bližnje in daljne okolice, ki so izvolili svoje odbornike. Le-ti so sestavili listo interesentov, ki pridejo v poštev za delitev zemlje. Spominjam se, da smo upoštevali socialno najbolj šibke in njihovo pripadnost osvobodilnemu gibanju. Pri razdelitvi zemlje smo bili navzoči: član rajonskega odbora OF Smarjeta Karlovšek, Pepi Blatnik

Partizanska šivalnica perila v Črnomlju

Naši borci pomagajo pri žetvi

Takole so v vojni dneh — v srcu zasužnjene Evrope — prihajali naši ljudje na osvobojeno ozemlje na volišča, da bi izvolili predstavnike v prve resnično svoje organe oblasti

in jaz. Zemlje je bilo — namenjene za razdelitev — kakih 85 hektarov, njiv in travnikov. Razdelili smo jih na 300 interesentov. Dodeljevali smo nekaj arov njiv in nekaj arov travnikov. Interesentom, ki so bili revni, in našim, smo dodeljevali njive, na katerih je bilo že zrelo žito. Pri razdeljevanju je bilo zelo živahno, bile so številne pripombe, češ »ta ni potreben« in »ta ni naš« ali pa celo »naj se mu dodeli, saj mora zboljšati svoje razmere« in »tega nam nikoli ne bi dala gospoda«.

V juniju in juliju 1942 smo imeli večkrat množične sestanke v Zagradu, Klenoviku, Otavniku, Pod Telčami, Krsin vrhu in Goriški vasi. Priljubljeni smo se na volitve v narodnoosvobodilne odbore, ki so bile zadnje dni julija in prve dni avgusta. Volitev se je udeležila vsaka hiša, prišlo pa je tudi mnogo žena, ki so izjavljale: »To je res fejš, da nas končno tudi upoštevajo; doslej nas niso še nikoli, čeprav nosi žena glavno breme.« Kandidacijska komisija — bila je izvoljena — je pripravila svoje predloge, vendar niso vsi obveljali, kajti volivci so predlagali še nekaj kandidatov.

Spominjam se, da smo imeli odborniki NOO Klenovik dve seji. Na teh smo razpravljali, da mora biti obdelana vsa zemlja, razen tega pa smo govorili še o medsebojni pomoči pri obdelovanju zemlje. Prepovedali smo, da bi kmetje prodajali prideleke v sovražne postojanke, določili in pobirali davke ter zbirali hrano. Na pobudo političnega aktivista sta se NOO Zagrad in Klenovik sporazumela, da zgradimo v vasi Zagrad večjo sušilnico za sadje. Sušilnico smo zgradili. Leta 1942 je bila bogata sadna letina. Kmetje so prej imeli navado, da iz vsakega sadja kuhajo žganje. Takrat pa smo propagirali, da boljše sadje posuše, iz slabšega pa kuhajo žganje.

Ob koncu julija 1942 smo sprejeli sporočilo od Okrožnega komiteja Novo mesto, da Italijani pripravljajo ofenzivo. Nekaj dni kasneje je okrog 300 Italijanov napadlo Malkovec in Pavlo vas in tamkajšnji prebivalci so doživeli strahoten dan. Italijani so požgali 42 hiš in gospodarskih poslopj ter ustrelili šest ljudi.

Po ofenzivi smo odšli na Čretež, kjer se je takrat zadrževala druga četa ZDU. V četi je bila za bolničarko Justo Drčar, zelo korajžna partizanka in priljubljena med borci. Na hitro je obvezala lažje ranjence. Ranjenega Teropišča pa je morala pri umiku podpirati, nosila je tudi njegovo puško in greoč, sta se prepirala, kdo bo streljal. Justa je samozavestno rekla: »Streljala bom jaz!«

Pozimi leta 1943 sva se s tovarišico Mico udeležili partijske konference v Knežiji, kjer je tovariš Strmecki govoril o pomenu prvega zasedanja AVNOJ v Bihacu. Nekaj mesecev kasneje pa so nama naročili, da je treba vključiti v organizacijo čimveč žena, in tedaj smo jih vključevali v odbore OF, kajti posebne ženske organizacije, razen v Zagradu, takrat še ni bilo. Žene so delale rezance, pecivo, potice, zbrale so precej suhega mesa, razne čaje, sanitetni material in vse, kar je prišlo prav našim bolničarkam.

V aprilu in maju 1943 sva se z Mico udeležili tudi prvega zbora naših aktivistov na Purgledu. Takrat sem prvič videla naše vodilne tovariše: Kardelja, Kidriča, Leskoška in druge.

Spomladi 1943 sva z Mico tudi pobirali davke od prodanega vina in mesarjev. Zaupniki iz vasi so nam javljali, kdo je prodal vino in kdaj pride kupec. Davek je znašal od litra vina 50 centesimov, prav toliko pa od kilograma mesa. Med kupci je bilo tudi nekaj takšnih, ki so dali več — s pripombo »saj gre v dobre namene«.

22. julija 1943 sem bila imenovana za članico Okrožnega odbora OF in Komiteja ter za okrožno sekretarko SPZZ. Istega dne, ko sem odšla na Novo goro, je brat odšel k Jožetu Jermančiču. Sestanek sta imela pod Telčami na travniku Jermančičevih. Zaradi izjave pa so ju belogardisti ujeli. Pri sebi sta imela spiske naših nasprotnikov in kakih 60.000 lir od pobranih davkov in prispevkov za OF. Belogardisti so mojega brata in Jermančiča odpeljali preko Telč, kjer so se ustavili pri Jermančičevi hiši. Jermančič je prosil svojo 68 let staro mamo, naj mu da vode, vodja belogardistične patrole pa je dejal: »On vode ne rabi več.« Mati je prinesla sinu vodo in dejala: »Le korajžne bodi, danes oni vas, jutri pa bomo mi njih in to dokončno.« Potlej so brata in Jermančiča odpeljali v Tržišče, kjer so ju zaslisevali, in ker nista nič povedala, so ju še isti dan v gozdu nad Tržiščem potolkli s puškinih kopti.

Ob kapitulaciji Italije je razen osvobojenega ozemlja dobila naša vojska tudi mnogo raznovrstnega orožja. Nekateri naši borci so nosili kar dve puški.

Takoj ko je prišlo okrožno partizansko vodstvo v Novo mesto, smo imeli številne množične sestanke, med drugimi v Skocjanu, Beli cerkvi, Smarjeti, Sempetru pri Novem mestu, Mokronogu, Trebnjem itd. Ker so ponekod odborniki NOO ob italijanski ofenzivi odšli v belo gardo ali zaradi strahu postali neaktivni, smo kadrovske izpopolnjevali narodnoosvobodilne odbore oziroma so delo oblasti prevzemali odbori Osvobodilne fronte.

Sredi septembra so se začele priprave za volitve v Zbor odposlancev slovenskega naroda. O teh volitvah smo razpravljali na številnih sestankih, na katerih smo volili delegate. Direktiva partijskega vodstva je bila, naj izvolimo čim več ljudi s terena. Kot aktivista sta bila izvoljena v šmarjetškem podokrožju Jože Kačar-Kantor v Beli cerkvi, jaz pa v domači vasi Zagrad in še za vasi Klenovik, Velike in Male Poljane, kjer sem bila izvoljena za večino — 53 glasov. Nadalje sem bila zadolžena za izvedbo v vaseh Jeperjek, Telče in Otavnik. Sestanek je bil na Jeperjeku pri Erženu, ki je bila naša zavedna družina. Z veliko večino je bila izvoljena kmečko dekle Nežka Eržen. Njo so leta 1944 ustrelili Nemci. Sodelovala sem pri volitvah v Krsinjskem vrhu, kjer je bila izvoljena Tončka Rešeta. Za vasi Malkovec in Pavla vas bi morala biti izvoljena Rezka Udovč, ki je delala za NOB že od 1941. Ker je imela malega otroka-dojenčka, ni mogla na pot, in zato je bil izvoljen namesto nje Tone Borštnar-starejši. Okrožnemu komiteju je bilo naročeno, da pripravi delegate za Kočevski zbor. Tako je bil sestanek delegatov novomeškega okrožja v gozdu nad Muhaberjem. Vodil ga je okrožni sekretar Klemen.

Na Kočevskem zboru, ki mi bo za vedno ostal v spominu, sem bila izvoljena v prvi slovenski parlament.

TEDEN IMA ZDAJ DVE NEDELJI

Dogovor...

Zadnje dni v aprilu je delavski svet v Litostroju razpisal referendum. DA ali NE na glasovalnih lističih naj bi odločila, ali bo imel naslednji teden dve nedelji ali pa še naprej eno samo. Ko so komisije prešle odgovore, so sporočile: odločen DA. Ustavno določilo o dvainštirideseturnem tednu je tako postalo aktualna stvarnost.

Ce so tudi sicer prvi, ne vem, da pa so med prvimi redkimi pogumneži, je zagotovilo. Za tri tedne v mesecu so izbrali iz koledarja dan, ki mu pravimo sobota in tako uveljavili, kot oni pravijo, dvainštirideseturni teden. Analize pa so pokazale, da se je s tem zmanjšala za kolektiv delovna obveznost samo v tem prvem mesecu za nič manj kot za 74.661 delovnih ur.

Pa kaj bi drug drugemu tajili: tako kot vzbujajo po eni strani skrajševanje potrebnega delovnega časa optimizem in odobravanje, tako po drugi strani spet ni možno zanikati nekaterih pomislekov. Gre namreč za tistih »izgubljenih« šest ur v tednu, ki pomenijo na primer v kolektivu, kot je Litostroj, več kot 74.500 delovnih ur na mesec, in ki jih je treba po vrhu vsega pomnožiti še z dvajset, da pač dobimo kolikor toliko realno predstavo. Teoretično vzeto bi to moralo neizbežno pomeniti tudi za toliko in toliko manjšo proizvodnjo, za toliko in toliko manjšo realizacijo, za kdo ve koliko odstotkov manjše sklade, nižje osebne dohodke in seveda tudi nižjo življenjsko raven proizvajalcev. In bržčas prav zaradi tega pogosti pomisleki v gospodarskih organizacijah: ali ne bi bil nekoliko dvorezen ali vsaj preuranjen sklep o skrajšanju delovnega časa?

V Litostroju pravijo, da se niso prenačili. Da o tem razmišljajo že dobri dve leti. Šef tehnološko analitičnega oddelka Marjan Zugelj pravi, da so že večkrat pripravljali analize za skrajšan delovni čas.

V letu 1961 pa niso niti rezultati gospodarjenja niti splošna organizacijska sestava omogočali, da bi lahko brez škode skrajšali delovni čas. Ze v tem letu pa je delitev dela na ekonomske enote dala rezultate, ki so nam bistveno približali to možnost, saj se je samo indeks v realizaciji za prvi kvartal letošnjega leta povečal v primerjavi z istim obdobjem leta 1960 na 311. Podobne številke pa bi lahko lahko navedli tudi za povečanje bruto produkta, skladov in osebnih dohodkov.

Sprva smo sicer mislili skrajšati delovni čas na 45-urni teden, pripoveduje predsednik upravnega odbora v Litostroju Rudi Jesenšek, ko pa je Ustava uzakonila možnost 42-urnega tedna, smo seveda začeli razmišljati o tem. Rezultati analiz so bili ugodni, seveda pa ne brez povečane intenzivnosti vsakega posameznika in brez sprostitve nekaterih notranjih rezerv.

Predsednik sindikata Vinko Kožuh pa pripoveduje, da so družbeno-politične organizacije v celoti doprle ta predlog samoupravnih organov:

Proizvodnja pa ob skrajšanem delovnem času seveda ne bi smela nazadovati, pripoveduje predsednik sindikata Kožuh. V krajšem delovnem času bi morali narediti toliko kot prej, pravzaprav še več, da bi lahko obdržali dosedanj ritem v razvoju podjetja. To pa je hkrati precejšnja obveznost kot tudi nova obremenitev zaposlenih. Navsezadnje je le treba v petih dneh narediti to, kar prej v šestih. Zato naj bi šele enakopraven družben dogovor vseh članov kolektiva odločil o uvedbi skrajšane delovnega časa. Šele absolutna večina pritrilnih odgovorov na referendumu je po našem mnenju mogla zagotoviti temu sklepu tudi družbeno upravičenost. Je pač tako, da ta nova pravica nalaga slehernemu članu kolektiva in kolektivu kot celoti tudi nove obveznosti do samega sebe, do ožje in širše družbene skupnosti.

Morda pa bo kdo pripomnil, eno je dogovor, drugo realna možnost uresničiti njegovo določila. Res, zato pa je toliko bolj potrebno temeljito razmisлити o tem še preden sploh do dogovora pride. Je pač tako, da možnost krajšega delovnega časa, ki jo je uzakonila nova Ustava, sama po sebi še ne zagotavlja tudi enake ali večje proizvodnje, storilnosti, ekonomičnosti in rentabilnosti poslovovanja. Kot je sicer po drugi strani res,

da je bržčas vredno iskati to možnost in skleniti tak dogovor, seveda na realni osnovi.

V akcijo...

Dogovor o skrajšanem delovnem času je bil sklenjen zadnje dni aprila. Proizvajalci v Litostroju so s 96,8% pritrilnih odgovorov potrdili dvainštirideseturni delavnik. Tri mesece naj bi trajalo poizkusno obdobje. S tem se je začela akcija: v petih dnevih narediti to, kar so prej v šestih.

Menda v gospodarskih organizacijah ni bolj deljenih mnenj od tega, kolikšne so notranje rezerve. Odgovori na taka in podobna vprašanja so si po svoji vsebini celo povsem nasprotni. Od tega, da notranjih rezerv ni več veliko, do tega, da jih je še ogromno, in spet, da se skrivajo predvsem v boljši organizaciji proizvodnega procesa, ter po drugačnem mnenju, da so znatne tudi v večji individualni intenzivnosti dela... Resnica pa je bržčas nekje na sredi, vsekakor pa v odgovoru: Nekje pač večje v povečanju intenzivnosti dela, drugje spet v sodobnejši tehnologiji in boljši organizaciji proizvodnje, oboje pa za zagotovo v vsakem delovnem kolektivu.

Ne kaže sicer litostrojških izkušenj v celoti posploševati, ocenjevati možnost zmanjševanja potrebnega delovnega časa samo z njihovimi rezultati. Res pa je to — o čemer pripovedujejo, najmanj — kar je zanimivo.

Analize so razkrile, da se giblje neizkoriščen čas v delovnih urah tam nekje okoli 15 ali 20%, pripoveduje predsednik upravnega odbora Jesenšek. Vsak odstotek, za katerega bi zmanjšali ta »mrtvi čas«, bi ob 14 milijardah bruto produkta pomenil težke milijone. S skrajševanjem delovnega časa pa je boj za te odstotke še posebno aktualen. Boljša organizacija proizvodnje lahko seveda najbolj občutno vpliva na efekt v izplenu. Vendar tega ni vselej možno uresničiti preko noči, tovrstne notranje rezerve je treba šele odkrivati, jih analizirati, zato smo to področje označili v samoupravnih organih kot perspektivne ukrepe. S tem pa seveda še ni rečeno, da ne bi mogli poiskati notranjih rezerv v povečani intenzivnosti dela že takoj v prvih dneh. Eden izmed takih ukrepov pa je bilo skrajšanje odmora in zaostritev discipline.

Pravijo, da ni bilo prej v Litostroju nič drugače kot v mnogih drugih delovnih organizacijah. Zamude, zasebni opravljeni, odhodi iz podjetja s takšnimi in drugačnimi vzroki in opravičili, včasih so se začeli stroji vrteti petnajst, dvajset ali celo trideset minut po šestih uri in se spet ustavili petnajst, dvajset ali trideset minut pred drugo.

Vsak delavec mora zdaj ob šestih uri že v delovni obleki žigosati svoj karton in potem ob dveh prav tako še v delovni obleki, pripoveduje o disciplinskih ukrepih predsednik delavskega sveta v ekonomski enoti strojev in naprav inženir Peter Vogrič. Deset minut zamude pomeni odtgljaj polurnega zaslužka, kar pa je več, odtgljaj za vso uro. Tudi vsa zasedanja samoupravnih organov ali družbeno političnih organizacij smo premaknili v prosti čas, službene opravke in izostanke pa omejili na minimum.

Te ukrepe pa so v Litostroju dokumentirali tudi z nekaterimi zelo zgovornimi podatki. Tako so pripovedovali, da se je indeks zamud v letošnjem maju zmanjšal v primerjavi z istim mesecem minulega leta na 55, opravičenih plačanih izhodov celo na 5,7, opravičenih neplačanih izhodov na 3,8 in službenih izhodov iz podjetja na 6,4. In medtem ko so pomenile še v lanskem letu izpadle delovne ure 1,09% od celotnega števila učinkovitih ur, pa so bile v letošnjem maju še samo 0,06%.

Vodja ekonomske enote hidravlični stroji inž. Kosta Da Damos takole komentira te številke:

— Mislim, da zdaj že lahko naredimo v dvainštiridesetih urah toliko, kot prej v osemštiridesetih.

V čem je potemtakem ta »litostrojški čudež«? Če so v povprečju prihranili z disciplinskimi ukrepi deset minut zjutraj in deset minut ob koncu delovne izmene, je to na teden že 100 minut prihranjenega učinkovitega časa na zaposlenega. Če k temu pristajemo še petkrat po 15 minut z odmori prihranjenega časa, je to novih 75 minut, ali pa skupaj natanko pet minut manj kot tri ure. Do sem pa ni Litostroj ne v privi-

legiranem ne v kakršnem koli drugačnem položaju. Toliko ali pa celo več »čudeža« bi si bržčas lahko privoščili v večini delovnih organizacij. Tako postaja tista teza, češ da intenzivnosti dela ni več možno bistveno povečati, čedalje bolj sumljiva.

A za prehod na dvainštirideseturni delavnik je bilo treba odkriti notranje rezerve še za približno tri ure in pet minut. Ali pa se lahko za toliko še poveča individualna intenzivnost dela?

— Ja, samo malce bolj je treba poprijeti, pravi Lado Kuntner iz oskrbovalnih obratov.

Rezultati...

Analiza prvega meseca s tremi prostimi sobotami je optimistična. Številke dokazujejo, da je samo poostrena delovna disciplina in večja intenzivnost dela posameznih članov kolektiva v celoti nadomestila, kar bi izgubili s skrajšanim delovnim časom.

— Mesec je prekratka doba, da bi lahko govorili o zanesljivih pokazateljih bodisi za produktivnost bodisi za ekonomičnost ali rentabilnost, pripoveduje šef tehnološko analitičnega oddelka Zugelj. Po drugi strani pa je spet res, da so ti podatki, čeprav pomanjkljivi, dokaj izpodbudni.

Skorajda ni mogoče verjeti, da so taki, navsezadnje malenkostni ukrepi, dali tolikšne rezultate. A številke so vendarle številke. Analiza za prvi mesec obratovanja v krajšem delovnem času namreč razkriva, da so litostrojčani uspeli: samo s poostreno disciplino in večjo individualno intenzivnostjo dela so nadomestili izpad listih 47.661 ur. In čeprav se je indeks učinkovitega delovnega časa v primerjavi z majem minulega leta zmanjšal na 90,1, se je proizvodnja po vrednosti povečala za 0,6%,

Ti indikatorji se seveda lahko v prihodnje še bistveno spremenijo bodisi v dobro, bodisi v slabo. V celoti pa jih le ne kaže negirati. Morda bo kdo pripomnil, kaj pa so v prejšnjih letih počenjali v Litostroju? Povsod bržčas res ne bodo mogli iskati tolikšnih rezultatov samo v povečani intenzivnosti dela, nekoliko pa vsekakor in marsikje celo več. Sicer pa ostane ob prehodu na skrajšani delovni čas še druga pot: z boljšo organizacijo do novih notranjih rezerv.

V prihodnje...

Proizvodni program za prihodnje leto že pretresajo samoupravni organi. Samo ekonomska enota hidravlični stroji naj bi dosegla tak bruto produkt, kot ga je še leta 1959 imel ves Litostroj. Za podjetje pa veljajo tile podatki: z letošnjih štirinajst milijard naj bi se prihodnje leto povečala vrednost proizvodnje na 17 milijard.

— Brez problemov pa seveda ni ta prehod na krajši delovni čas, pripoveduje predsednik upravnega odbora Jesenšek. Zaradi ozkih grl in premajhnega dotoka kadrov smo morali obdržati nadurno delo. Indeks je celo višji v primerjavi z minulim letom, dosegel je 117,4, pri čemer pa seveda treba upoštevati, da smo realizirali plan dotoka kadrov samo za 20% in da je letošnji plan proizvodnje za 2 milijardi večji od lanske realizacije.

Pa niti to ne kali optimizma v Litostroju. Proizvodni program povečujejo v prihodnjem letu za tri milijarde, čeprav bo pripravljen na 42-urnem tednu. Pravijo, da naj bi ga uresničili predvsem z notranjimi rezervami.

Tehnični direktor inž. Vinko Čizman pravi, da so ti ukrepi usmerjeni predvsem v to, kako bi z boljšo organizacijo

li, kjer bo seveda možno, namesto individualne maloserijske, namesto te serijsko in morda tudi veliko serijsko proizvodnjo. Precejšnje notranje rezerve nam bo bržčas razkrila tudi interna specializacija proizvodnih enot. Resneje pa smo začeli razmišljati tudi o ustanovitvi centralne plansko terminske službe, da bi tako zagotovili enotnost vodenja tehnološkega procesa in se izognili pogostim zastojem in zamudam in s tem izgubam v dohodku.

Seznam izboljšav v organizaciji in modernizaciji proizvodnje pa najbrž s tem še ni izčrpan. Za tri milijarde večji bruto produkt bo treba odkriti precej notranjih rezerv. Morda bo ta vsota nižja, lahko tudi višja, kdo bi mogel to zdaj zatrditi. Velja si pa iz litostrojških izkušenj izluščiti predvsem eno misel: da je vredno bezati v te skrite rezerve in naložiti v njihovo odkrivanje nekaj sredstev. Pogosto je namreč to bolj ekonomično kot marsikatera naložba v nova osnovna sredstva. Predvsem najbrž ne bo držala tista misel, da je treba najprej vse stare stroje zamenjati z novimi in šele potem začeti misliti o skrajšanem delovnem času.

Spremembe...

V Litostroju zatrjujejo, da ni naključje, ker so bili prav v maju in ob skrajšanem delovnem času najvišji osebni dohodki. Pravijo, da se jim pozna, ker ima mesec eno samo soboto. Na osemštirideseturni teden pa noče nihče niti pomisliti. Sami pravijo, da bi to pomenilo precejšen korak nazaj.

Teško je presojati, ali je ta litostrojški optimizem v vseh 100-odstotkih zasnovan na realnih osnovah ali pa samo v 99%. So optimisti, pa pika. Tudi to je bržčas res, da bi marsikje precej bolj škripalo ob prehodu na skrajšan delovni čas, čeprav bi bili morda še bolj prizadevni kot pri njih. Kljub vsemu pa bi bil lahko ta optimizem le nekoliko bolj nalezljiv. Navsezadnje samo prerakanje o tem, ali je možno povečati intenzivnost dela ali ne, ali so notranje rezerve samo v boljši in sodobnejši organizaciji proizvodnje ali pa celo stokanje, da jih sploh ni — bržčas ne bo nikoli približalo 42-urnega tednika. Treba bo malce več.

Pravijo pa v Litostroju, da se je od maja marsikaj spremenilo. Nekdo pripoveduje, da je s tem tako: v petek popoldne je vredno za soboto in nedeljo zginiti iz mesta. To pa seveda spet po svoje pritisne na družinski proračun, zato je treba zgubiti nadomestiti takoj naslednje dni na delovnem mestu. Drugi spet pravijo, da se zdaj lahko v nedeljo vsaj odpočijejo. Mojster v obratu I v enoti oskrbovalnih obratov pripoveduje, da dosegajo delavci v ponedeljskih največje učinke, medtem ko je bil prej, po produktivnosti sodeč, najslabši dan. In ne primeri se redko, da katerega izmed zaposlenih v obratu noče sprejeti medse nobena brigada, češ da jim preveč kvari skupinsko normo in zaradi tega preveč posega v njihove kuverte ob koncu meseca.

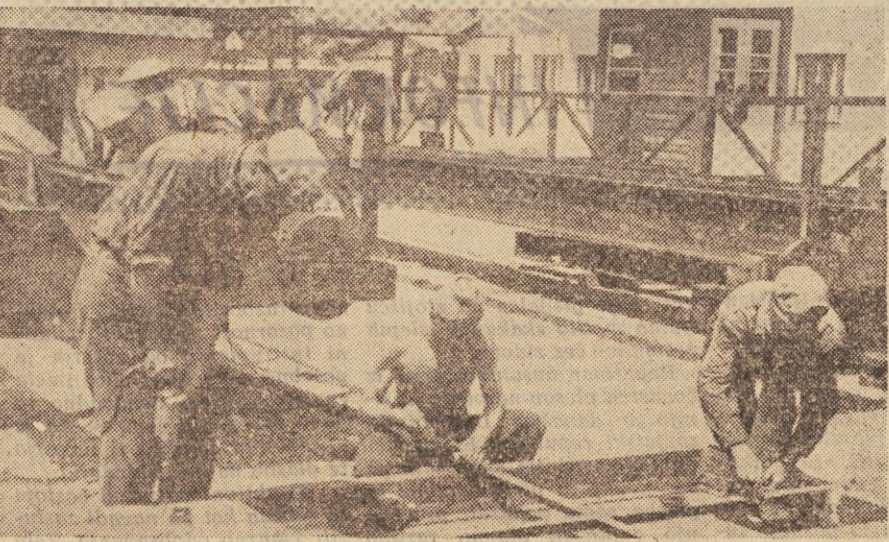
— Mislim, da se je prav s skrajšanim delovnim časom bistveno spremenil odnos do dela, pripoveduje vodja ekonomske enote hidravlični stroji inž. Da Damos. Pa ne mislite, da idealiziram. Ta sprememba ima namreč zelo realno osnovo. Kdor noče imeti manjših osebnih dohodkov, mora narediti toliko kot prej.

Ali so to vse pozitivne spremembe ali pa so jih še polovico pozabili povedati, to je navsezadnje za zdaj vseeno. Bržčas bodo tudi morali v Litostroju še marsikaj spremeniti, kar se morda danes zdi dobro. Le malo verjetna bi bila misel, da so dosegli že vse, kar bi lahko.

Sicer pa kali za zdaj optimizem le to, ker je zaradi poletnih dopustov prezasadena kočna na Sorški planini, tako da jo morajo več ali manj črtati iz seznama svojih vikendov. Morda tudi to, da se športno društvo in pravčasno presumerilo v drugačen tip rekreacije in da so zaradi tega šotori, badmington in žoge nenehno izposojeni in da vsem že nekaj časa ne morejo ugoditi. Iznajdljivejši si zato pomagajo s tekmo na hodu, ali pa Sori in s piknikom, ja, zakaj pa ne na Jeprci, ob odojku na žaru.

Pravijo pa, da poguma niso izgubili, čeprav so menda res prvi, ki imajo izkušnje samo z eno soboto v mesecu.

BOJAN SAMARIN

na 1 uro vložnega delovnega časa pa za 10,4%. Količinska proizvodnja se je povečala za 6,4%, na 1 vloženo uro pa za 14,3%. Rezultat pa je še bolj zgovoren, ker so analize pred prehodom na tri proste sobote razkrivale, da bi zadoštvalo samo približno 12% povečanje. V primerjavi z majem minulega leta se je dvignil proizvodni rezultat z ozirom na vrednost za 41,4%, na 1 uro učinkovitega dela pa za 41%. Večji obseg je dosegla tudi količinska proizvodnja, v celoti za 3,3%, na 1 uro učinkovitega časa pa za 4,2%.

proizvodnje zmanjšali odstotek mrtvega delovnega časa.

— Se vedno je prevelik, pripoveduje inž. Čizman. Zato smo se resno lotili izboljšanja organizacije dela in tehnologije nasploh. Konkretnih ukrepov je cela kopica. Od tega, da si prizadevamo izboljšati dokumentacijsko službo, službo priprave orodja in notranji transport, do tega, da smo zaostriili disciplino pri dobavah med posameznimi proizvodnimi enotami. Skupina dvajsetih strokovnjakov je začela pripravljati predlog za skupinsko tehnologijo, da bi tako uved-

Knjižnice »za branje«

V razvitih državah imajo knjižnice do 60 odstotkov izobraževalne literature, pri nas največ 15 odstotkov • Ali so naše knjižnice res samo za »penzioniste«? • V dveh letih po sprejetju zakona je od 26 občin ljubljanskega okraja le 9 občin imenovalo matične knjižnice

Naše knjižnice širom po Sloveniji so pretežno še vedno bolj »knjižnice za branje«. Knjiga pa ni le sredstvo razvedrila, ni le sredstvo oblikovanja estetskih in etičnih vrednot, postati bi morala vsekakor bolj kot doslej vsakodnevno sredstvo dopolnilnega individualnega izobraževanja, splošnega, strokovnega, družbeno-ekonomskega, sredstvo vplivanja na družbeno-politično zavest. Te zadnje našete funkcije knjige v rokah posameznika narekujejo vedno večje potrebe po izobraženem kadru na vseh področjih javnega in gospodarskega življenja, narekuje naša družbena usmeritev, naš družbeni sistem, ki se bo težko realiziral, če pri ljudeh ne bomo kakorkoli, tudi s knjigo, razvijali sposobnost mišljenja, pospeševali njihov umski in duhovni razvoj.

To se sliši dokaj načelno. A za ilustracijo podatek, ki govori o tem, da v civiliziranem svetu te izobraževalne funkcije knjige ne podcenjujejo in niso več načelnost, temveč spoznanje nujne razvoja in napredka. V knjižnicah mnogih razvitih dežel doseže procent izobraževalne literature do 60%, medtem ko pri nas komaj največ 15%. Verjetno je v taki strukturi knjižnega fonda tudi delni vzrok, da se v svetu moderni knjižni fond obrača vsake tri leta, pri nas pa komaj vsakih deset let.

Ob razpravah o tako zastarelem konceptu naših knjižnic silimo včasih misel, ki izveni kot očitek, češ lahko je to tako v Sovjetski zvezi, pa npr. v Ameriki, kjer je ta skrb za razvoj knjižnic organizirana in vodena strokovno nekako od zgoraj, od ljudi, ki imajo sodoben knjižničarski koncept. Drugače pa da je to pri nas, ko smo vse knjižničarstvo tako rekoč prepustili komunam, zdaj pa je od njih volje odvisen koncept, včasih pa sploh obstoj ali propad kakršnežebodi knjižnice. To seveda ni povsem res. Številni napori osrednjih institucij, forumov, združenj in društev so vendarle v tem, da slede in analizirajo naš knjižničarski razvoj, opozarjajo na slabosti. To torej ni prepuščanje stvari stihiji razvoja, temveč koristna in učinkovita družbena akcija. Če pa na drugi strani terjamo, naj knjižnica postane kulturna institucija komun, ne torej nekaj vsiljenega iz prepričanja od zgoraj, temveč nekaj, kar naj se razvija ob potrebah občanov, to tudi ne pomeni, da lahko knjižnico prepustimo stihiji rasti potreb občanov, temveč da mora najti svoje mesto v izdelani izobraževalni in kulturni politiki nekega kraja, postati torej skrb družbeno-političnih organizacij, izobraževalnih institucij, samouprave občanov v komunih.

Menda smo tretja republika v Jugoslaviji, ki je pred dvema letoma dobila svoj prvi Zakon o knjižnicah. V teh dveh letih je vendarle vedno več razumevanja za knjižnice tam, kjer so Zakon pravilno razumeli. Kjer so došli, da je občinski knjižničarski matični center lahko tisto akcijsko središče, preko katerega se bo lahko učinkovito izvajal program modernizacije knjižničarstva. Tak svetel primer je vsekakor občina Kranj, ki je bila za vzgled mnogim občinam na Gorenjskem. Pri tem seveda ne gre le za modernizacijo funkcionalnosti oziroma poslovanja knjižnice, za uvajanje cenejšega in boljšeega decimalnega klasifikacijskega sistema udeležene knjižnice, za prosti pristop do knjige, za strokovne kadre, za ločene oddelke itd. Gre tudi za tisto modernizacijo knjižničarstva, ki bo dala slovo čitalništvu, ki bo realizirala funkcijo

izobraževalne knjige v rokah posameznika, proizvajalca in upravitelja, gre za iskanje novih prijemov popularizacije te knjige itd.

Knjižničarski svet Okrajnega sveta Svobod in prosvetnih društev okraja Ljubljana je izdelal analizo (pred kratkim jo je predložil v razpravo tudi plenumu), ki kaže, da je od 26 občin tega okraja doslej le 9 občin imenovalo svojo matično knjižnico. Najmanj spodbudni so rezultati na teritoriju starega ljubljanskega okraja, saj je tu cela vrsta občin, kjer ni skoraj nobenih pogojev za razvoj knjižničarske matične službe. Osnovna nit problema, kot ugotavljajo, je v tem, da občinski družbeno-politični in samoupravni forumi niso še pokazali zanimanja za ta problem. Tako v Cerknici, Litiji, Trebnjah, Hrastniku, Kamniku, Mostah, nimajo pogojev niti za najosnovnejšo izposojlo knjig.

Kako tu izvajati sodobnejši koncept knjižničarstva, je res težko odgovoriti, dokler same občine ne bodo ustvarile vsaj najosnovnejših pogojev za delo. A verjetno pri tem ne gre le za slabše materialne pogoje občin. Tu so kot ovira na poti še razna pojmovanja o knjižnicah, ki gotovo njihov razvoj zavirajo. Mnogi npr. še vedno trde, da so knjižnice potrebne le ljudem, ki imajo dovolj prostega časa, da se čitajo. Potemtakem, nekakšne »pensionistovske ustanove«. Seveda tako mnenje niso v sebi svojo lastno logiko. Če domača knjižnica ne premore drugega kot nekaj zastarele beletristike, od nje res ni kaj pričakovati. Toda to nit je treba enkrat pretrgati! Le z razumevanjem in družbeno akcijo bodo take knjižnice lahko spremenili v koristne družbene izobraževalno kulturne institucije. Ali drugo pojmovanje: pred vojno, pravijo nekateri, so imele knjižnice poleg čitalništva vsaj še svoj politično strankarski koncept. Tako napredne knjižnice torej podobne koncept kot npr. amatersko gibanje Svobod pred vojno. In kaj danes? To je odpadlo, torej ni ostalo nič. Takšno, sila primitivno gledanje na funkcijo knjižnice kaže, da o njeni novi usmeritvi, ki bi bila tudi danes družbeno pogojena, res marsikje družbeno politični činitelji v komunah premalo razmišljajo. Zato v to »mrtvo vejo« tudi vlagajo tako pičila sredstva.

Ne da bi tokrat podrobneje obravnavali nekatere zelo zanimive pokazatelje iz analize razvoja knjižničarstva v ljubljanskem okraju, bi kazalo vendarle ob tem osnovnem vprašanju, vprašanju koncepta naših knjižnic, ob koncu postaviti si nekaj vprašanj: Kdo naj predvsem uveljavlja novo družbeno koncepto knjižničarstva v komunih? Kdo naj predvsem uveljavlja vlogo knjižničarstva v celoviti izobraževalni in kulturni politiki nekega kraja? Kdo naj predvsem vpliva, da bo položaj in mesto knjižničarstva v naših statutih komun dobilo primerno družbeno veljavo?

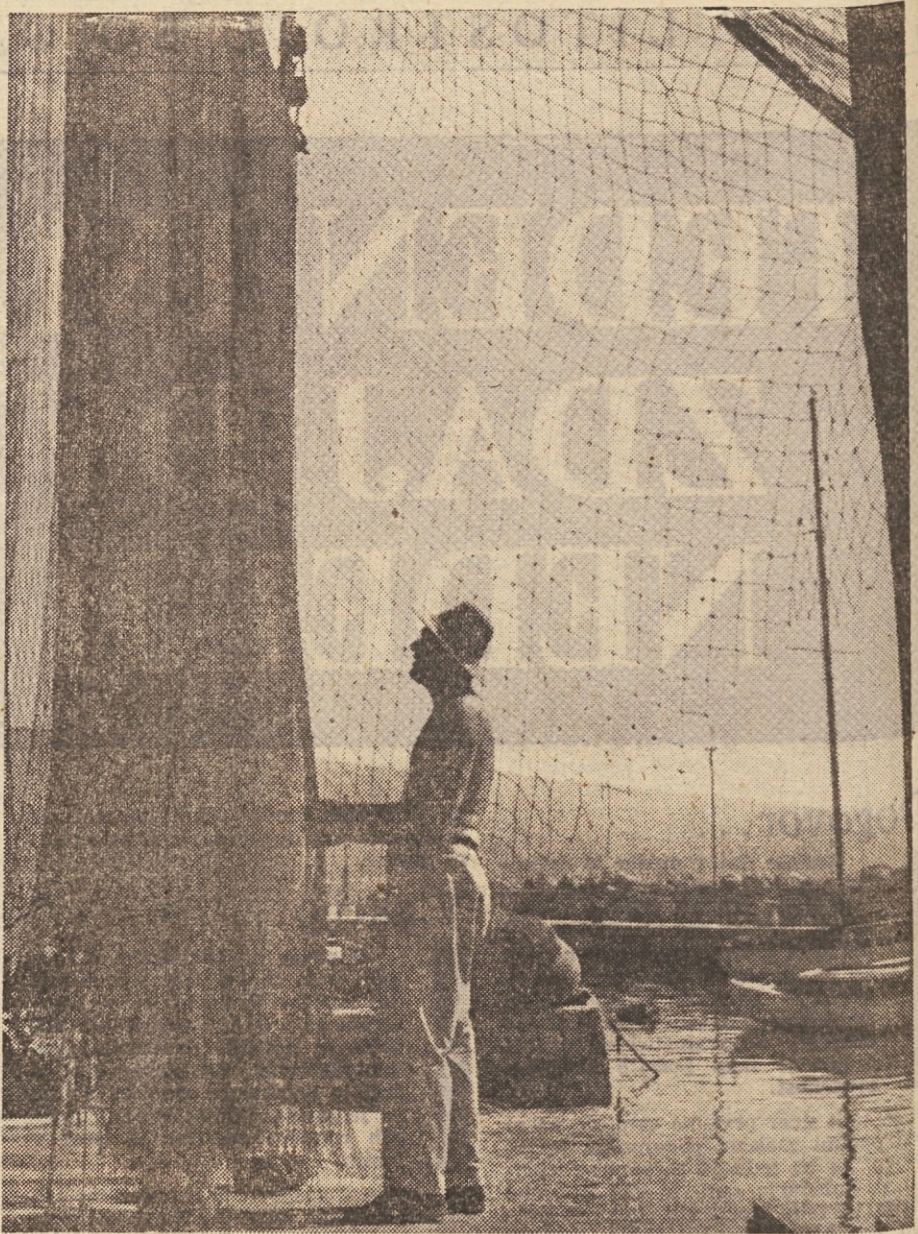
Prav in zelo koristno je, da organizacije Svobod oziroma njihovi občinski sveti še naprej utrjujejo svoje knjižničarske svete, kot so to poudarili na zadnjem plenumu. Knjižničarski sveti ne bi smeli videti svoje domene le v lastnih volonterskih društvenih knjižnicah, tudi knjižnice, ki so ali pa postajajo poklicne kulturne ustanove s strokovnimi in plačanimi knjižničarji, pa šolske, strokovne in druge knjižnice, so še vedno prav tako domena njihovega družbenega presojanja in usmerjanja, domena njihovih sugestij, pomoči itd. Zanimati pa bi jih morali tudi proble-

mi prodaje knjig v domačih knjigarnah, razširjenost tiska v domačem kraju, zamisel in organizacija prireditev za popularizacijo knjige v sodelovanju z ostalimi institucijami, šolo, klubom itd.

Toda za uveljavitev nove koncepcije knjižničarstva bi morali tudi več storiti družbeni organi, knjižničarski sveti pri samih knjižnicah. Le-ti se žal vse prepočasno uveljavljajo, prepočasno odpravljamo znane »otroške bolezni samoupravljanja«. Še vse preveč imamo v teh organih ljudi, ki so ali pasivni ali nezainteresirani, ali le formalno zadoste svoji družbeni funkciji, vse preveč improvizirajo svoje delo. Morda je od vsega tega osnovno še najbolj to, da smo izbirali ljudi za take organe preveč le kot »predstavnike nekoga«, premalo pa izbrali res tiste, ki bi se resnično z interesom in odgovornostjo lotili niza osnovnih in konkretnih vprašanj, ki zadevajo koncepcijo našega knjižničarstva: nabavne politike, pogodbenih odnosov s skladom ali proračunom občine, preko katerih bi morali doseči, da bi bolj stimulirali popularizacijo in izposojlo izobraževalne knjige, da bi stimulirali različne oblike kulturne dejavnosti v zvezi s knjigo poleg same izposoje knjig, da bi skupno z izobraževalnimi ustanovami razvijali večje individualno poseganje po strokovni literaturi itd.

Verjetno je to tista pot, po kateri bodo potrošniki knjige sami najprej došli veliko koristnost vlaganja skupnih družbenih sredstev v nadaljnji razvoj naših knjižnic.

S. G.

Ob piranski obali

Foto Milan Šparovec

Rentabilna investicija?

Izbor kandidatov za letošnje seminarje Zveze Svobod ni bil najbolj skrben • Le dosedanje praktično delo in uspehi lahko zagotavljajo smiselnost, kontinuiranost in rentabilnost nadaljnjega izobraževanja

Tik pred durmi poletja, tistega poletja počitnic in odmora, je poskrbel republiški Svet Svobod in prosvetnih društev za nekaj seminarjev. Praksa zadnjih štirih, petih let, Seminar za režiserje in deloma tudi za igralce amaterje je bil v slovenskem primorju — v Kopru, seminarja za organizatorje klubskega življenja pa prav v nasprotnem koncu — v Radovljici.

Naj je bilo delo vseh treh skupin še tako resno in prizadevno, povsod je vladalo ono prijetno, sproščeno vzdušje, ki ga povzročijo lepo vreme, krajna sprememba, predvsem pa družina kolegov z enakimi ali podobnimi interesi. Gotovo prispeva svoje tudi neuradni del takih seminarjev in prav je, če ga mimogrede omenimo. Teden ali deset dni spanja v soseščini, posedanje za isto mizo pri kozarcu vina ali ledene kave, osebna izmenjava mnenj, izkušenj in znanja so sicer drobna, vendar zdrava osnova za vse seminariste, ki se bodo po povratku domov lotili dela v skupnosti svojega kraja.

Če bi potegnili na skupni imenovalec oba radovljiška seminarja za organizatorje klubskega življenja in koprškega za režiserje amaterje, bi videli, da so imeli kljub povsem različnim te-

matskim področjem vendarle enake pomankljivosti in težave, pa seveda tudi dobre strani.

Letos je šepala udeležba. Ne, da bi ne prišlo dovolj udeležencev, da bi v Sloveniji manjkalo režiserjev amaterjev ali celo vodij klubov! Tokrat so prvič poslali svoje predstavnike v Koper in Radovljico okrajni Sveti Svobod sami in so se izkazali kot prilično slabi organizatorji. Če pozabimo, da so objavili svoje ljudi štirinajst ali celo teden dni pred pričetkom seminarja, čeprav je razpis Republiškega sveta Svobod in prosvetnih društev popotoval na teren že v zgodnji pomladi, je pomisleka vreden še zlasti izbor udeležencev. Res, okraji so postali razsežnejši, morda so trenutno še ponekod malce nepregledni in vendar bi ne bilo tako težko, če bi se okrajni, predvsem pa občinski sveti Svobod bolje pozanimali za svoj domači kader in ga poslali na seminar z ozirom na njegovo dosedanje delo, sposobnost in perspektive. Tako se je pač moralo zgoditi, da so posedali tako v Kopru kot v Radovljici tudi ljudje, ki so komaj imeli kontakt z delom na terenu ali pa so bili celo pravi začetniki.

Res, enkrat je treba začeti. Seveda. Toda lep načrt v letošnjem letu, ki pa se je, vrag vedi zakaj, izjalovil, je bil, da bodo okrajni sveti Svobod sami pripravili začetne seminarje za vodje klubskega življenja in režiserje amaterje. Republiški seminarji so postali od letos naprej namreč že neka višja stopnja »šolanja«, če lahko tako rečemo, in zahtevajo od udeleženca določeno osnovno znanje (predvsem velja to za Koper). Če še omenimo, da so občinski in okrajni sveti Svobod tokrat tudi sami financirali svoje predstavnike, pa je še težje umljivo, kako obračajo tako mimogrede in morebiti le zaradi reda volje svoja, nikakor ne velika finančna sredstva.

Znanje, tisto osnovno, je preobčutljivo nemalo ovir na seminarju v Kopru. Gledališče, poklicno ali amatersko, so pač kulturna in literarna zgodovina, dramaturgija... in povsem izoblikovani pojmi, ki jih čas le dopolnjuje z novim, nikakor pa ne išče več njegovih osnovnih oblik in načinov, kot je to še pri naših klubih.

Republiški seminar za režiserje amaterje je bil letos že peti po številu in imel tri skupine. Najpomembnejša, tretja ali C skupina, bi naj pomenila letos prvo stopnjo za večletni nadaljevalni študij. Semkaj bi se naj bili vpisali režiserji z večletno prakso ali vsaj ljudje z delnim poznavanjem dramatike, dramaturgije in režije. In prav v tej skupini je prišlo do hudih nasprotij. En samcat režiser amater iz bivšega novo-meškega okraja se je udeležil koprškega seminarja že petič in je, vsaj formalno, če bi že ne bilo drugače, zadostil pričakovanemu in zaželenemu nivoju. Premnogokrat se je dogajalo, da seminaristi niso poznali niti osnovne terminologije, kaj šele kaj več.

P. K.

Mnenje vseh treh predavateljev na seminarju (M. Zupancič, M. Belina, P. Bibič) in tudi udeležencev samih je bilo, da bi moral Republiški svet Svobod v bodoče spremljati delo vsaj tistih režiserjev, ki bi s svojim delom kakorkoli v javnosti upravičili svoj uspeh in sposobnost in bi torej prišli v poštev za C skupino. Lepo — vendar težavno. Sicer pa lahko prav v zvezi s to skupino najbolj resno razmišljamo o naši amaterski odrski dejavnosti. Da jo imamo, drž! Tudi živa je; če pa bomo pomagali režiserjem amaterjem samo z vsakoletnim desetdnevним seminarjem, bo to pomenilo v petih letih praktično le dva in pol meseca rednega šolanja. Zato se je tovariš Mirko Zupancič vpraševal na seminarju v Kopru, če bi ne kazalo misliti na bolj redno šolanje, na bolj pogoste seminarje, morda celo od časa do časa na eno celo šolsko leto. Mirku Zupanciču se zdi namreč trenutni program slovenskih amaterskih skupin za časom, poleg tega vidi v njem še premalo prave teatarske ustvarjalnosti. Igralce in režiserje pa imamo. Vseposod se nekaj giblje. Tako je torej zgolj problem v strokovni pomoči tem ljudem in še malo ne v spodbujanju in organiziranju.

To trditev podpre tudi sama sestava letošnjih seminaristov v Kopru, če jih pogledamo zdaj še z druge strani. Kot so pred leti prevladovali na njem skoraj izključno pedagoški delavci, tako so se ga pravkar udeležili ljudje iz najrazličnejših poklicev.

Če se spomnimo vsega, kar smo že povedali o obeh seminarjih za organizatorje klubskega življenja v Radovljici (od 1. VII. do 7. VII. in od 24. VI. do 30. VI.), ko smo pisali o skupnih potezah letošnjih republiških seminaristov, nam ostane pravzaprav le še nekaj besed.

Dolgoletno iskanje oblik življenja v klubih je organizatorja — Svet Svobod in prosvetnih društev Slovenije — pripeljal že do bolj ali manj določene vsebinske in organizacijske podobe tega življenja. Zato je zajemal program zanimanja konkretne primere literarnozgodovinskih, filmskih, glasbenih in likovnih večerov in se pomudil ob specifičnih oblikah dela z našimi najmlajšimi, s pionirji. V tem delu seminarja so sodelovali predstavniki Društva prijateljev mladine. Predavanja o organizacijskih vprašanjih klubov in njihovih programov so se letos skrčila na minimum, pa pa so jih udeleženci skušali reševati v popoldanskih urah s pogovori in nekakim prvim seminarskim delom. Razdelili so še v več skupin, tako da je ena pretresala značilnost klubov na vasi, druga v mestu...

Anketa o klubih, ki so jo izpolnili radovljiški seminaristi ob koncu srečanja, je pokazala, da so klubi le še z zelo redkimi izjemami samostojne duhovne enote določenega kraja. Vendar živijo in postajajo sčasoma v okvirih svojih možnosti to, kar si od njih želimo.

ALA PEČE

OCENE KRITIKE INFORMACIJE

PLESI LJUDSTEV IZPOD KAVKAZA

TUJI GOSTI LJUBLJANSKIH POLETNIH PRIREDITEV

Po opernem delu ljubljanskega festivala so prišli na vrsto nastopi folklornih glasbenih ansamblov iz raznih dežel. V terek je gostovala sovjetska plesna ekipa »Lezginka«. Sovjetski plesalci uživajo povsod velik ugled. »Lezginka« pa je med najznamenitejšimi folklornimi skupinami v Sovjetski zvezi in jo poznajo tudi drugod (pred kratkim smo videli dve točki iz njihovega repertoarja tudi v filmu. Zato ni čudno, če je vladalo za njen nastop tudi pri nas izredno zanimanje in je bilo število obiskovalcev menda rekordno, tako da je ozko grlo vhodnih vrat v Križanke povzročilo neprijetno zamudo dvajsetih mi-

nut in je gledalce na stojišču stalno motilo skakanje »slepih potnikov« čez zidove.

Repertoar ansambla črpa iz bogastva plesov narodov, ki živijo v današnji Dagestanski sovjetski republiki. Kljub številnim narodnim skupinam pa sta struktura plesnih gibov in glasba sama pokazali precejšnjo enotnost, glavno razliko smo lahko opazili pri nošah. Slovanski element v glasbi ni prišel bistveno do izraza in najdemo pri le tej značilnosti vzhodnih ljudstev, pa vendarle tudi z mnogimi samostojnimi potezami in tipičnostjo. Najprej je zelo zanimiv instrumentalni part s stalno se ponavljajočimi melodičnimi vzor-

ci in razborito ritmiko. Posebno pozornost so vzbudili pihalni instrumenti, od katerih je posebno neka vrsta oboe imela za nas povsem nenavadno in novo barvo. Ne vem, če sta se obevde harmoniki s tipičnostjo te glasbe najbolj skladali.

Atraktivni virtuozni nastopi so seveda kot po navadi zaslužili viharo odobravanja. Zelo značilna je razlika med sproščeno, bleščočimi, razbrzdanimi nastopi posameznikov moške skupine in med zamisljenostjo, zadržanostjo, krhko nežnostjo ženskih plesnih gibov. Posebno impresivno je delovala točka, kjer moške v dopetnih ovčjih plaščih kot črni kipi plavajo čez oder.

P. K.

Hans Hellmut Kirst:

TOVARIŠI

11

Imeti je morala največ dvajset let, bila je srčkana, otroškega obrazka in prijetno poudarjenih telesni oblin. Obledo je že odložila. Zdjaj si je sezuvala čevlje.

V Schulzevih zameglenih možganih so se pričele urejati misli. Da je bil Martin Schulz Casanova, je vedelo vse mesto. Po navadi so bile poznane tudi njegove prijateljice. Te mlade stvarce pa Schulz še ni videl nikoli. Presneto srčana, že mora priznati, in njegovega občudovanja ni zmanjšala okoliščina, da jo je presenetil v svetlikajoči, beli spodnjici, za družbo komaj primernem oblačilu. Končno je star vojak in nič ženskega mu ni ostalo tuje. Tovarišu Hirschu lahko torej za novo pridobitev samo čestita.

Dekle je med tem odložila tudi nogavice. Malce zdolgočaseno je vstala s stola, se odmajala proti vratom in prižgala luč.

»Morebiti želite k meni?« se je pozanimal Schulz in se muzal.

Videl je še, kako se je prestrašila, potem je v sobi ponovno zavladala tema.

»Skoraj otroški glasek je vprašal: »Kaj pa vi počnete tukaj?«

»Prav to sem hotel tudi jaz vprašati vas,« je odvrnil Schulz s poudarjeno vedrino. »Sicer pa, nikaner se ne sramuj! Mirno se lahko pokažete!«

»Pa ne vsakomur!«

»Jaz nisem vsakdo! Razumem se na ženske.«

»Ne na vse!«

»Razen tega sem prijatelj Martina Hirscha.«

»Ze mogoče! Prav zagotovo pa niste moj tip.«

»Se mar to ne da preizkusiti?«

vim samo: ni ravno tisto, čemur bi rekla naše matere krepostnost.«

»Imam tudi tak vtis.«

»Rad jo imam... ne tajim. Toda ne ljubim je.«

»Ni treba, da je vedno velika ljubezen.«

»Sele pred kratkim se je povrnila v Rheine-Bergen, kjer je doma. In takoj se mi je obesila! Bajne me ljubi... vendar si te ljubezni ne morem privoščiti iz več tehničnih razlogov. S tem bi skalil prijateljstvo med staro klapo. Zadostuje?«

»In če!«

»Dobro,« je odvrnil Martin Hirsch. Odahnil si je. »Govoriva torej o drugih rečeh.«

»Tudi morava!« Schulz je globoko vzdihnil. »Sicer, zakaj sploh misliš, da sem tukaj?«

»Vtis imam, da prespiš svojo okajenost.«

Schulz je dvignil roki, ko bi se branil. »Prišel sem, da bi govoril z Giseniusom! In tudi s teboj! Nekaj strašnega se je zgodilo, vznemirljivega! Kaj praviš, koga sem videl danes zvečer? Na svoji bencinski črpalki?«

»No — koga le?«

»Michaela Meinersa!«

Hirsch je strmela vanj, kot bi strmela črnec, če bi zagledal pred svojo kočjo sedečega severnega medveda. Potem je dejal: »V resnici si moral biti totalno pijan.«

»Pa to je bilo vendar pred tem!«

»Pijan si bil!« ga je zadirčno zavrnil Hirsch. »Meiners je mrtev! Konec, končano, mrtev in pokopan! Ali pa si si izmislil zgodnico v opravičilo za nocojšnjo pijanost?«

»Ne!« je kričal Schulz. »Razumi me vendar. Resnično sem ga videl! V avtobusu! Hočem Giseniusa! Moram mu povedati...«

Gisenius se je oddahnil naslonil. »Dragi Schulz,« je spregovoril preudarno. »Ti potem takem samo predevidavaš! Z drugimi besedami: pred sodnikom bi ne mogel priseči! Je tako?«

»Da — najbrž je tako.«

Videl si obraz, ki te je spomnil Michaela Meinersa in poleg tega še pri slabi razsvetljavi. Dobro... Zgodi se včasih, da so si tuji ljudje presenetljivo podobni. Zgodi se tudi, da kakršnekoli misli, ali spomini v podzavesti zavedejo človeka do najbolj zanimivih čutnih prevar. In, dragi prijatelj, ne pozabimo vendar: šestnajst let je dolga doba.«

Karla Schulza je prevzel občutek, kot bi ga bili pravkar osvobodili bremena, ki ga je komajda prenašal. Zato se je sprijaznil, da bo veljal odslej za slabega opazovalca.

»Meiners je mrtev!« je zatrdil Gisenius z vso odločnostjo, ki jo je premogel. »In mi bi lahko enkrat že, in za vse večne čase, pozabili one nesrečne okoliščine, ki so ga privedle v smrt! To je edino pametno, kar lahko rečem k stvari.«

»In tudi najbolj udobno,« je pristavil Hirsch.

Gisenius je zmigal s svojo drobno glavico. »Pusti že končno mrtev spati! In tudi spomin! Niso koristni!«

Dostojanstveno je vstal.

»Gotovo imaš prav,« je rekel Karl Schulz.

»Vsekakor, dragi Schulz, hvala za zupanje. Odkrita beseda tovariša tovarišu že sama na sebi spravi v red najbolj zamotane zadeve.«

Se dvakratni stisk rok in že je bil zunaj.

Socialni odbor je čakal.

Hirsch je zbruhnil v doneči smeh.

»Če bi možakar vedel, da te je napojila njegova soproga... potem bi bistveno izgubil na svojem vedenju.«

Tovariši

13

»No dobro,« je popustil Hirsch, »saj bova itak prisiljena govoriti z njim. Morda je eden, ki lahko spravi v red tvojo reč s policijo. Torej, prosi ga bom, naj pride gor. Sedi na enem svojih običajnih sestankov. Mogoče ga tvoja grozljiva zgodbica malce poživí.«

»Na žalost imam le zelo mala časa.« Komaj je Gisenius prestopil Hirschovo stanovalje, že je pogledal na uro. »Pravkar je seja socialnega odbora stranke.«

»Žal mi je, da te motim,« je rekel Schulz. »Vendar je prekleto važno.«

Gisenius je nagnil svoj ozki obraz — kar naj bi pomenilo: poslušam te. Njegove oči so izžarevale dobroto in prizanesljivost hkrati. Ni bil le prvovrstni pravnik, temveč tudi dober poznavalec ljudi.

»Sedimo vendar!« Vabeče je stegnil roko, ko bi stal v svojem lastnem domu. »Ceprav se mi mudi — moji stari prijatelji so vselej prvi.«

»Torej,« je pričel Hirsch. »Na kratko: naš prijatelj Schulz je videl danes Meinersa.«

»Koga?! Michaela Meinersa?!«

»Da, Michaela Meinersa!«

»Kdaj in kje?« Giseniusov glas je zvenel trdo.

»Danes zvečer,« je odvrnil Schulz. »Na svoji bencinski črpalki! Sedel je v avtobusu, ki je pripeljal iz Bebenburga.«

»In si trdno prepričan, da si ga videl?«

»Pa ja!«

»To se pravi: stoodstotno prepričan nisi?«

»Stoodstotno seveda ne. Temnilo se je že... Deževalo je v potokih. Poleg tega je odpovedala neonska razsvetljava...«

Schulz se je pripravljal, da bi vstal, ko je odločno zavznelo izza vrat:

»Ce se dvignete, vam na buči razbijem vrnega škralta!«

Nemočno se je pogreznil nazaj v blazine.

V istem trenutku se je v sosednji sobi prikazal Martin Hirsch, vitek, velik, kot vselej nemiren, za njim pa natakarski pladnjem, na katerem sta se svetlikala dva srebrna kavina vrčka.

»Upam, da si situacije ne razlagaš napačno!« mu je Karl Schulz zaklical naproti iz spalnice.

»To mi je še manjkalo!« je z grozo dejal Hirsch, ko je ugledal dekle.

Bliskovito hitro je odzvel natakarsku pladenj in ga potisnil skozi vrata.

Za to je potreboval štiri sekunde — in tri so bile preveč. Natakarski je videl vse.

»Dovoli!« je mukoma pričel Schulz. »Na žalost ne vem, kako sem prišel semkaj — bi naju ne bil seznanil?«

Mlado dekle je polno pričakovanja pogledalo Martina Hirscha.

Hirsch ji je vrgel neko pregrinjalo: »Obleci se in izgini!« Nato je nalil Schulzu kavo. »Najprej pij, potem bova govorila naprej.«

Prižgal je luč, se vrnil v dnevno sobo in zaprl za sabo vrata.

Schulz je popil požirek kave. Glava ga je bolela. Napravil je še drugi požirek, ne da bi spremaknil glavo. Pogled se mu je ustavil na neumnem vrtnem škraltu, ki je vzbujal vtis, ko bi se hudobno nasmihal.

Schulzove oči so popotovale k fotografiji na steni. In v hipu mu je bilo pri duši, kot da se bodo stene, ki ga obdajajo, sesedle — padle so, razstreljene z dinamitom in se sesule v prah.

V tem hipu se je povsem iztreznil. Zakaj to, kar je videl na skupinskem posnetku, je obraz za avtobusnim oknom,

Tovariši

12

prekleti obraz moža, ki je pravzaprav mrtev, edini izmed njegove šestorice, ki se ni vrnil z vojne...
Ali pa se je vendarle vrnil?
Schulz si je ukazal, da mora vstati.

Zdjaj je šlo...
Dvignil se je s postelje, se postavil na noge in se, sicer opotekaje, pomaknil proti steni, na kateri je visela fotografija. Obe roki je položil na njen okvir, se sklonil naprej in iskal obličje...

Tako ga je par minut kasneje našel Martin Hirsch.

»Prilčno pijan — kaj?«

»Pijan sploh ni pravi izraz.« Schulz se je vzravnil in negotovo premeril Hirscha.

»In najbrž te uničuje pogled na našo lepo tovariško skupino? Kopica ovc pred klavnico...«

»Izpolnili smo le svojo dolžnost in obveznost.«

»No, lepo, končno je lahko dolžnost in obveznost ovc, da se pustijo klati. Nikar se ne preprijava. O dekletu bi se rad pomemil s teboj. Prosim, pozabi, da si jo srečal pri meni.«

»Zakaj? Takšno poznanstvo ti je samo v čast! Saj je vendar sladek keberček!«

Martin Hirsch je zbrbančil čelo. »Med njo in mano ni bilo nikoli niti najmanjše reči!«

»Zato najbrž njeno svojevrstno obnašanje!«

»Neumnost! Doma se je sprla z očetom in je hotela na skrivaj prespati pri meni. Gotovo bi se ji prav nič ne zgodilo.«

»Poznam te!« je rekel Schulz in mežikal z očmi. »Ti si pravi kavalir.«

Hirsch je sedel na posteljo. »Veš, človek bi lahko dejal o ta mali, da je pokvarjeno bitje. Nočem trditi, da je propala. Pra-

Tovariši

14

»Neumnost,« ga je zavrnil Schulz. »Naj pride, kar hoče — na našega Giseniusa se človek lahko zanese.«

»Nekaterim ja ne preostane ničesar drugega,« je menil Hirsch, »zakaj kot nasprotnika si ga ne morejo privoščiti.«

»Dragi Martin Hirsch,« je razlagal Schulz, »vemo, da ti ni nič sveto. Kljub temu pa si naš tovariš.«

»Celo to prenesem!« se je smejal Martin Hirsch. »Schulz, pridi — pojediva in popijva kozarček!«

Ta pa je odklonil. »Ne popijem niti kapljice več... vsekakor, danes ne.«

Ce bi bil vedel, kako pravilno je videl, ko je stal umazani avtobus pred njegovo bencinsko črpalko in je sam le malce zaslužil skušnjave in tesnobo, ki jih bo v njem in njegovih tovariših povzročila vrnitev Michaela Meinersa — bi se bil gotovo z obupa prepustil alkoholu.

Ko je Willy Kerze postal s svojim Mercedesom 300 pred bencinsko črpalko svojega prijatelja Schulza, je takoj opazil, da tu nekaj ni v redu. Steklena hišica, v kateri je običajno ob blagajni sedel Schulz, je bila prazna, priskočil ni nobeden izmed pomočnikov na črpalki in Kerze je moral dvakrat zatrobiti preden se je Schulz pojavil na vratih delavnice.

Toda kakšen Schulz!

Velik, širokopleč mož je hodil sključeno, pod njegovimi očmi so ležale globoke sence. Ves obraz, ki je sicer izžareval zadovoljstvo in življenjsko silo, je bil prsten in neprespan.

Kerze je spustil avtomobilsko okence. »Človek... kakšen pa si? Včeraj si ga gotovo preveč zvrnil?«

»Tudi to. Najprej pri gospe Gisenius in potem pri Hirschu.« Schulz se je skušal smehljati, pa mu ni povsem uspelo.

Mar ni prijeten takle izlet v dvoje? Zdjaj, ko je TOMOSOV COLIBRI postal vozilo za dva, si še vi lahko privoščite tak užitek. Ne pozabite: tudi COLIBRI je ena tistih trdnih vezí, ki druží dva prijatelja! TOVARNA MOTORNÍH VOZÍL TOMOS - KOPER

Tovariši

15

»Kaj si le iskal pri gospe Gisenius? In pri Hirschu, temu razuzdanemu pičcu?«

»Pri gospe Gisenius sem iskal njenega moža. In ker ga ni bilo, me je tolažila s francoskim konjakom.«

»Lepe reči počenjaš!«

Pri Hirschu je bilo še vse boljše. Pri njem sem namreč prespal svojo okajenost. In kot je tako pri Hirschu... naenkrat je stala v sobi punca, sladek keberček. Toda... To še ni nič.«

»Kaj pa potem?«

»Včeraj zvečer se je na moji bencinski črpalki pojavil Meiners.«

»Meiners? Saj ta je ja mrtev!«

»Ne, mrtev ta ni bil! Tam, kjer zdaj stoji tvoj Mercedes, je včeraj zvečer stal Bennickenov avtobus. In pri zadnjem oknu je sedel Meiners... Meiners, živ in zdrav.«

»Ti... mislim, da si še danes pijan!«

Kerze — zal, močan in visok — je prebledel. Hotel je nekaj reči, toda v tistem trenutku je eden izmed Schulzevih pomočnikov pristopil k njegovemu gospodarju:

»Gospod Schulz, neki zastopnik avtomatov za cigarete. Bi hoteli govoriti z njim?«

Schulz je nejevoljno zamahnil: »Ne zdaj, gromska strela! Naj počaka, ali pa pride pozneje. Zdjaj nimam časa.«

Pomočnik je skomignil z rameni in odšel.

Kerze je bil videti, kot da premišlja: »Poslušaj, Schulz,« je nato hlastno rekel, »tukaj v tvoji prodajalni tako in tako ne moreva govoriti o teh rečeh! Pridi, sedi v moj voz. Popeljeva se k meni na dom. Tam sva nemotena.«

Kerze je vodil Schulza v bar, ki si ga uredil v kletnih prostorih svoje vile.

Ljubil je to hišo, zgovorni dokaz svoje ga vzpona. Del le-te si je izključno re-

Tovariši

15

zerviral zase: svetlo spalnico, oblačilnico iste barve, potem z zelenimi ploščicami obloženo kopalnico, dnevno sobo v angleškem stilu, seveda z kaminom in bifejem, pa priljubljeno zajtrkovalnico, katere steklena vrata so vodila naravnost na vrt.

Da je manjkala v vili legitimitna gospodarica, Kerzeja ni motila. Od žene se je pred leti ločil. In ni je pogrešal. K vragu z njo! Samo sled, ki jo je zapustila njegovemu življenju, mu je povzročala skrbi.

Ta sled se je imenovala Karin, zdaj je bila stara devetnajst let, lepa kot podoba kot edina močno razvájena in na žalost prav toliko lahke nravi.

Trenutno je Kerzeja manj vznemirjal problem Karin kot pa problem Meinersa.

»Torej, stari... res misliš, da je vstal mrtev Meiners s skupnega groba, da bi nas vse uničil?«

Porinil je pred Schulza enega izmed stolov iz limbovega lesa, postavil na mizo steklenico Schwarzwaldskega višnjevca in napolnil z njim dva oglata kozarca.

»Dovoli... Gisenius je vendar pameten mož. Kot praviš, te od vsega začetka ni hotel osvoboditi tega od mrtvih vstalega Meinersa! Nato si sam postal negotov in si malo popustil. In zdaj, naenkrat, si spet pri starem?«

»Da... in ostanem,« je odvrnil Schulz po kratkem obotavljanju. »Ze drži, Gisenius me je včeraj omajal. Takrat sem bil skorajda pijan.«

»In danes, z jasno glavjo?«

»Si spet domišljam, da je bil Meiners!«

»In to prav zdaj, ko bo v dveh urah otvoritev mojega sejma gradbeništva...«

Na dnevnem redu: statuti

● **SPLOŠNO TRGOVSKO PODJETJE POSTOJNA:**

Teze so izdelane

Samoupravni organi Splošnega trgovskega podjetja Postojna so letos januarja izvolili 11-člansko komisijo za izdelavo statuta. Komisija je sedaj izdelala teze za statut in v nekaj dneh bo začel o tezah razpravljati ves kolektiv. Kolektiv pričakuje, da bodo v statutu opredeljena načela glede delitve čistega in osebnega dohodka in boljše urejene pristojnosti in pravice ekonomskih oziroma obračunskih enot. E. P.

● **KRANJ**

Seminarji tudi za druge panoge

Delavska univerza v Kranju je začela prirejati seminarje, kjer bodo predavatelji posredovali udeležencem napotila za izdelavo statuta. Prvi seminarji za izdelavo statuta v delovnih organizacijah so v teku. Univerza pa pripravlja gradivo in potreben kader za podobne seminarje, in sicer sprva za zdravstvene ustanove, pozneje pa mislijo prirediti seminarje tudi za šolstvo, gostinstvo in druge dejavnosti. K

● **TOVARNA EMAJLIRANE POSODE V CELJU:**

Osnutek statuta je izdelan

Komisija, ki jo je imenoval upravni odbor in ji zapal nalogo, da izdela osnutek statuta podjetja, je zaključila svoje delo. Te dni bo o osnutku razpravljala upravni odbor, potem pa bodo o njem razpravljali vsi člani kolektiva. Komisija želi, da bi hkrati ob razpravi o osnutku statuta člani kolektiva primerjali načela statuta in doslej veljavne samoupravne predpise, to je različne pravilnike in poslovnike. Obeta si, da bo tako delo bolj plodno in da bo mogoče izdelati čim boljši statut.

● **MARIBOR:**

Nikar prepisovati statutih

Na plenumu OSS Maribor so udeleženci razpravljali predvsem o statutih delovnih organizacij in o nekaterih kadrovskih spremembah.

Ugotovljeno je bilo, da izdelave statuta v večjih gospodarskih organizacijah dobro napredujejo, medtem ko se v manjših gospodarskih organizacijah (to velja predvsem za šolstvo, kmetijske zadrage, gostinstvo in podobno) še niso z vsoto resnostjo lotili dela. Do sedaj je sicer že več kot 80% delovnih organizacij imenovalo komisije za izdelavo statuta, žal pa je mogoče ugotoviti, da mnoge imenovane komisije še niso pričele z delom. Na plenumu so pohvalili delo komisije sveta v občini Slovenska Bistrica. Tako so v tej občini imeli do sedaj že tri seminarje, ki se jih je udeležilo več kot 130 članov komisij za izdelavo statuta iz delovnih organizacij.

Zato, da bi imele komisije strokovno oporo pri svojem delu, se je okrajni sindikalni svet povezal z društvom pravnikov, ekonomistov, inženirjev in tehnikov. Člani teh društev naj bi nudili organizacijam pomoč pri izdelavi statuta.

Udeleženci so opozorili, naj se v gospodarskih organizacijah bore proti izdelavi vzorčnih statuta in prepisovanju. Ugotavljajo tudi, da v nekaterih gospodarskih organizacijah v statutih preveč zastavljajo vprašane proizvodnje. Zato so poudarili, da je treba v statutih zagotoviti, da se bodo delovne organizacije organizirale tako, da bodo rezultati gospodarjenja čim boljši.

V razpravi so še poudarili, da mora biti izdelava statuta delovne organizacije delo vseh političnih sil in ne le posameznikov iz komisij. L. Z.

● **TGA KIDRIČEVO:**

Nova elektroliza pričela obratovati

V preteklem mesecu je pričela z obratovanjem nova elektroliza v Tovarni glinice in aluminija v Kidričevem. V dvorani, ki je dolga okoli 500 metrov, je prostora za 160 novih peči, ki jih bodo montirali do konca leta. Toda že zdaj je v pogonu 48 novih peči. Iz teh peči bodo dobili okoli 400 ton aluminija na mesec, ko bo elektroliza dokončno v pogonu, pa bo njena mesečna zmogljivost do 1700 ton mesečno. Tako bo nova elektroliza skupno z dosedanjno staro dosegla v prihodnjem letu kar 40.000 ton kovine.

Hkrati se približujejo zaključku tudi dela pri avtomatizaciji obrata glinice. Ta bo začel čez dva meseca obratovati po novem tehnološkem postopku. V začetni fazi bodo tu proizvedli 60.000 ton glinice, pozneje 90.000, po končani celotni rekonstrukciji pa bo proizvodnja enkrat večja. -ce

● **MOTVOZ IN PLATNO GROSUPLJE:**

Zaradi neustreznega voznega reda primanjkuje delavcev

Tudi na Dolenjskem, kjer so še do nedavnega ljudje iskali delo, je sedaj že težko dobiti nekvalificirane delavce. Tako se na primer podjetje »Motvoz in platno« iz Grosuplje pritožuje, da mu primanjkuje delavcev.

To pomanjkanje še povečuje neustrezen vozni red na železnici. Zlasti so prizadeti delavci, ki se vozijo od daleč. Ker izgube mnogo časa zaradi čakanja na vlak, zlasti po končanem delu, se rajši odločijo za zaposlitev v ljubljanski industriji, kjer je v neredkih primerih tudi prejemek boljši kot v podjetjih na Dolenjskem.

Pomanjkanje delavcev v podjetju »Motvoz in platno« ter v nekaterih drugih delovnih organizacijah na Dolenjskem vsekakor terja popravek voznega reda na železnici oziroma njegovo prilagoditev delovnemu času v podjetjih. Zato naj bi železnica v prihodnje v večji meri upoštevala želje industrijskih delavcev in jim s tem omogočila, da bodo svoj prosti čas lahko uporabili za namene, ki so koristnejši od potikanja po kolodvorskih čakalnicah. N. Z.

● **MODELIT, KAMNIK:**

Vedno pomembnejša elementa - kakovost in nižji stroški

V kamniškem podjetju »Modelit« si že dalj časa prizadevajo, da bi osebne dohodke v čim večji meri prilagodili rezultatom gospodarjenja in vložnemu delu posameznega člana kolektiva. Dosedanji pravilnik je sicer težil k temu, vendar je bilo v njem še precej ostankov administrativnega razdeljevanja prejemkov.

Samoupravni organi so skupno s sindikalno podružnico prišli do zaključka, da je nujno potrebno te elemente toge delitve izločiti in jih nadomestiti s spodbudnejšimi merili. Dosedanje izkušnje in tesno sodelovanje kolektiva je pripomoglo, da bodo v »Modelitu« za mesec junij obračunali osebne dohod-

ke zaposlenih po novih kriterijih. Delavski svet je namreč že sprejel nov izpopolnjen pravilnik o delitvi osebnih dohodkov. V njem so zlasti poudarjena merila, ki odločajo o kvaliteti in porabi surovin za posamezne izdelke.

Vedno bolj je pomembna, praviijo v »Modelitu«, ne samo količina izdelkov, pač pa predvsem njihova kvaliteta in proizvodni stroški. Prav upoštevanje teh kriterijev pa je prednost novega pravilnika pred dosedanjim. F. S.

● **LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE ZAGORJE OB SAVI:**

9% več zaposlenih in 90% večja proizvodnja

Kolektiv Lesno industrijskega podjetja Zagorje ob Savi je ta mesec z dograditvijo skladišnih prostorov, prostorov za jedilnico in upravo slavil desetletnico obstoja.

Lesno industrijsko podjetje se je razvilo iz majhnega obrtnega podjetja, sedaj pa je v njem zaposlenih že 120 delavcev in bo — po sedanji dinamiki — doseglo letos predvidoma že 480 milijonov dinarjev družbenega bruto produkta. Do polletja so dosegli že 70% predvidenega družbenega bruto produkta (340 milijonov dinarjev). V primerjavi z lanskim letom je bila v prvih šestih mesecih letos proizvodnja pri Lesno industrijskem podjetju v Zagorju ob Savi večja za okoli 90% pri 9-odstotni večji zaposlitvi.

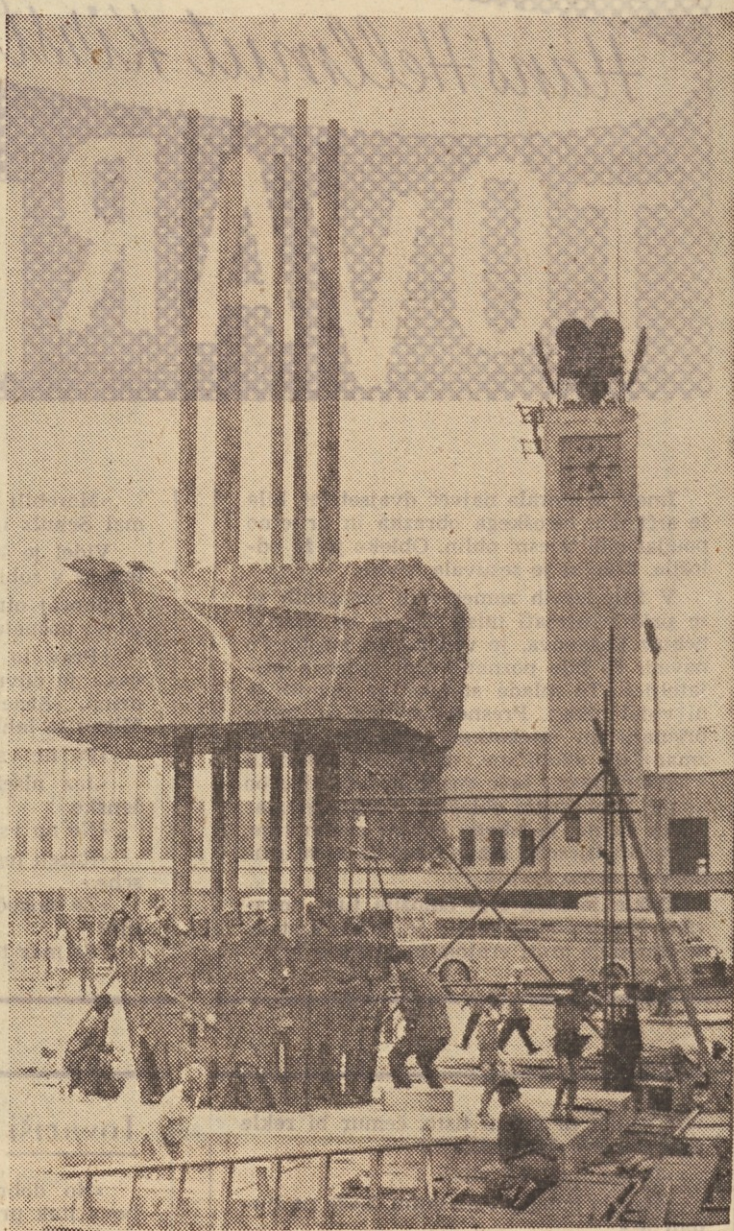
Tu že nekaj časa razpravljajo o razvoju delovne organizacije v prihodnje. Po doslej sprejetih načelih v prihodnje žagarske proizvodnje ne bodo več razvijali. Izpopolniti in mehanizirati mislijo le žagarski obrat Jesenovo, na obratu v Zagorju pa mislijo opustiti proizvodnjo. V prihodnje mislijo predvsem modernizirati mizarški obrat, v katerem izdelujejo SVEA kuhinjske elemente. Te lahko prodajo, saj imajo na primer za del te proizvodnje sklenjene pogodbe že za leto 1964. -k-

● **SPLOŠNO TRGOVSKO PODJETJE, POSTOJNA:**

Uspehi, doseženi v letu dni

Pred letom dni, to je 1. julija lani, so se združila tri trgovska podjetja, in sicer »Preskrba«, »Mestne trgovine« in »Javornik« Pivka v novo »Splošno trgovsko podjetje Postojna«. To podjetje ima v svojem sestavu 46 poslovalnic. Kakorkoli so nekateri v začetku zmajevali z glavami ob takšni odločitvi, doseženi uspehi prepričljivo govore zanjo.

Sredstva prejšnjih treh podjetij, namenjena za investicije, so bila v tem letu smotno izkoriščena. Tako je sedaj dokončno zgrajen sodoben preskrbovalni center, za katerega je podjetje uporabilo 57 milijonov dinarjev, od tega 20 milijonov dinarjev lastnih sredstev. Zgrajena je sodobna trgovina na Baču, adaptirani so še drugi trgovski lokali v Postojni, Pivki in drugod. Sedaj je v načrtu obnova trgovine s pohištvo, drogerija in obnova manjših trgovskih lokalov v okolici Postojne. Podjetje je v tem času skrbelo tudi za gradnjo stanovanj, kolikor so bila seveda na razpolago sredstva. E. P.

Za praznik ob dnevu vstaje bodo v Mariboru v neposredni bližini železniške postaje odkrili spomenik Borisu Kidriču. Spomenik je izdelal akademski kipar Stojan Batič. Foto Milan Sparovec

Varčevanje

na nepravem mestu lahko več škodi kakor koristi

Pa vendar zaradi zanemarjanja razsvetljave neodgovorno zapravljamo na tisoče delavcem vid, eno najdragocenejših dobrin.

ELKO svetilko za vsak prostor

Koristite brezplačne usluge: nasvete, ponudbe in projekte naših strokovnjakov za razsvetljavo. Sporočite nam svoje želje in težave. Skupno bomo lažje hitro rešili vsak problem razsvetljave.

ELEKTROKOVINA MARIBOR

Prodajni servis

Ljubljana - Cigaletova ulica

ZADNJE MODNE NOVOSTI ZA SPOMLAD IN POLETJE SI OGLEDJTE V MODNI HIŠI

»POZABLJENE« DRUGE IN TRETJE IZMENE ● »POZABLJENE« DRUGE IN TRETJE IZMENE ● »POZABLJENE«

● **»LESONIT«, ILIRSKA BISTRICA:**

Kaj so pridobili s četrto izmeno

V Tovarni lesovinskih plošč v ilirskobistriški komuni so pred časom po sklepu samoupravnih organov uvedli četrto izmeno in s tem prešli na 42-urni teden. Kakšne rezultate so doslej dosegli, povedo naslednji podatki:

Pri obratovanju v treh izmenah je bilo razpoložljivih proizvodnih 280 delovnih dni (nedelje z državnimi prazniki in 24-dnevni remont). Z uveljavljanjem četrte izmene je za proizvodnjo na razpolago skupaj 312 delovnih dni ali pridobitev novih 31 proizvodnih dni.

Drugi podatek pove, da je v tem času proizvodnja narasla za 2080 ton ali za 13,94 odstotka. Z uvedbo četrte izmene pa je število zaposlenih večje za 25,71 odstotka. Pred temi ukrepi so razna čistjenja v tovarni opravljali izključno v nadurnem delu ob nedeljah, sedaj pa le-ta opravljajo v rednem delovnem času, po dekadah. Tako so, po

podatkih predstavnikov podjetja, poprej letno izplačevali nad 19.100 nadur s 50-odstotnim poviškom. Če bi te spremenili v redne ure, bi znašalo skupaj 28.665 delovnih ur, ki naj bi jih opravilo 13,5% zaposlenih. Tako bi na podlagi teh izračunov znašalo efektivno povečanje zaposlenih (z odbitjem poprej izplačanih nadur) v resnici le 11,39 odstotka, hkrati ob tem je, kot rečeno, proizvodnja večja za nad 13 odstotkov.

In kot zadnja pozitivna ugotovitev sedanjega poskusa je tudi znižanje fiksnih stroškov na enoto. Po planu so za leto 1963 predvideli 596.345.000 dinarjev fiksnih stroškov. S povečano proizvodnjo so stroški nižji za 4874 dinarjev na tono ali po dosedanjih izračunih manjši nad 82 milijonov dinarjev, bruto produkt pa bo narasel za nad 155 milijonov dinarjev.

Prve izkušnje in pozitivni rezultati so spodbudili tudi druge kolektive k proučevanju, kako preiti na večimensko delo. Pri nekaterih bo postopek verjetno nekoliko težavnejši, ker še nimajo tako v podrobnostih pro-

učeni podatkov, kot na primer v podjetju »Lesonit«. Toda najbrž ne bodo odlašali, kajti dosednji pokazatelji so opravičili zamisel kolektiva »Lesonit«, kar se kaže v povečanju proizvodnje brez kakršnihkoli motenj. jk

● **ZASAVJE:**

Nadurno delo ob polovičnem izkoriščanju strojev v eni izmeni

Ob tem, ko so nekateri zavske delovne organizacije v zadnjem času v želji, da bi še naprej povečevale proizvodnjo, pripravljale podrobnejše predloge o investicijah za nove stroje in nove stroje, so marsikje ugotovili, da obratujejo le v eni izmeni — se pravi v dopoldanski izmeni.

V zadnjem času delovne organizacije — z nekaj redkimi izjemami — pravzaprav nimajo problemov s prodajo proizvodnje, ki je — kot vse kaže — za tržišče nadvse zanimiva. In v mnogih primerih jo je še premalo in bi kupci pokupili še vse

POTROŠNIK NAJ PRESODI

Na Miklošičevi cesti v Ljubljani je kolektiv »Tkanine« pred kratkim odprl novo poslovalnico — prvi lastni lokal tega podjetja. Kupca pritegne že njegova zunanost. Ko pa stopiš v trgovino, si še bolj presenečen. Ne le zavoljo bogate izbire, saj razen tega, kar sodi med moško modno konfekcijo in modne dodatke, prodajajo še metrski tekstil in v kletnih prostorih tudi dekorativno blago: preproge, zavese in podobno. Pozornost vzbujajo tudi lična in sodobna oprema, izdelana po načrtih inž. arh. Križaja. Poznavalci

trdijo, da se prav zavoljo opreme in urejenosti ta trgovina uvršča med najuglednejše prodajalne v državi, če ji celo ne pripada prvo mesto.

Trgovina posluje po načelu samoizbire. Kupec si sam in od blizu ogleda in izbira vse, kar je razstavljeno na 250 m² prodajnega prostora. Prodajalec nastopa samo v vlogi svetovalca, če kupec seveda želi.

Prodajalna na Miklošičevi cesti je že druga trgovina »Tkanine«, kjer je uvedena samoizbira. Najprej so namreč tako prodajo vpeljali v tr-

govini »Pasaža«, ki jo poznajo zlasti zahtevnejši kupci.

Ze te podrobnosti kažejo, da si kolektiv »Tkanine« zares prizadeva, da bi čimbolje ter kar najbolj kulturno in sodobno postregel potrošnika. Številni obiski v prodajalnah tega podjetja (razen omenjenih dveh še v »Tkanini« v Nazorjevi ulici in »Pri Janezu« na Vodnikovem trgu) kaže, da je potrošniku tak način poslovanja po volji in všeč.

Dosedanji uspehi »Tkanine« pa so toliko pomembnejši, če hkrati opozorimo, ob kakšnih pogojih so jih dosegli. Prav »Tkanina« je namreč eden tistih kolektivov, ki je bil zavoljo urejanja mestnega središča najbolj prizadet. Tako so morali poiskati nove prostore za priljubljeno trgovino »Pri Janezu«, saj so stari lokal pod semeniščem podrl zavoljo urejanja pokrite

tržnice. Zaradi »Modne hiše« je prodajalna v Nazorjevi ulici izgubila dve tretjini prodajnega prostora in seveda tudi znaten del prometa. Ko se je ponudila priložnost, so razširili prodajalno »Pasaža« do Cankarjeve ulice, s čimer je ta lokal — razen vsega drugega — pridobil tudi prepotrebno dnevno svetlobo. Temu pa je sledila še ureditev lokala v novi stavbi na Miklošičevi cesti.

Vse te adaptacije in novogradnje je kolektiv »Tkanine« skoraj v celoti financiral z lastnimi sredstvi. Samo za preureditev prodajalne »Pasaža«, ki je stala 40 milijonov, so dobili 5 milijonov dinarjev kredita. Kot pomoč pri gradnji lokala na Miklošičevi cesti, kjer so nastopili kot so-investitor, jim je obč. ljudski odbor Ljubljana-Center sicer obljubil 30-milijonski kredit — toda za zdaj obljube še ni-

so izpolnjene, čeprav trgovina posluje že tretji mesec.

V podjetju prav zato podarjajo, da bi kazalo bolj z dejanji in manj z obljubljenim podpreti razvoj trgovine, zlasti še trgovine na drobno. To velja tako za investicijska sredstva kot za obratne kredite. Konec koncev trgovina plačuje visoke najemnine (10.000 din za kvadratni meter) in je bilo ob zadnjem povišanju najemnin rečeno, da se bodo ta sredstva zbirala v posebnem namenskem skladu za kreditiranje adaptacij in novogradenj trgovskih lokalov.

Doslej pa niso bili deležni zadostne družbene pomoči. Razumejo sicer, da so potrebne in nujne tudi velike trgovske hiše, saj mnogi v njih radi kupujejo. Potrebni pa so tudi manjši, delno ali v celoti specializirani lokali, ki popestrijo videz mesta in potroš-

nikom tudi nudijo izbiro. Da so taki lokali res potrebni, končno kažejo tudi podatki o splošnem naraščanju prometa v takih trgovinah.

Gre torej za razumevanje problemov trgovine (glede tega se v »Tkanini« ne pritožujejo) ter za smotnejšo politiko in konkretno pomoč pri njenem razvoju.

Tako lahko ugotovimo, da je »Tkanina« doslej pokazala veliko prizadevanost, v nemo in prav trmasto žilavost, da bi vzdržala konkurenčno tekmo in čimbolje postregla potrošnikom. Kaj je dosegla z lastnimi močmi, je očitno, kaj pa bi še lahko uresničila, če bi bila deležna večje pomoči, si po omenjenem ni težko predstavljati.

TA PROSTOR SMO ODSTOPILI PODJETJU »TKANINA« LJUBLJANA

OBISK V PODJETJU »JAVNA RAZSVETLJAVNA« LJUBLJANA

Ljubljanska »Javna razsvetljava« je specializirano podjetje za projektiranje, vzdrževanje in postavljanje vseh vrst razsvetljave. Tako skrbi za vse, tisto, kar pojmujejo kot javno razsvetljavo: razsvetljavo cest in ulic, športnih in rekreacijskih prostorov, letališč itd. To razsvetljavo dopolnjujejo stalne in začasne osvetlitve večjih objektov, javnih zgradb, kulturnih in zgodovinskih spomenikov. Poleg vsega tega in bolj ali manj osvetljenih izložbenih oken pa nočno podoba Ljubljane dopolnjujejo še svetlobne reklame, svetlobni stožci in svetleči prometni znaki. Tudi za to skrbi kolektiv tega podjetja.

novljene, vendar še vedno aktualne.

Predvsem menijo, da bi z razpoložljivimi sredstvi lahko naredili še več ali pa bi delo boljše opravili, če bi bolj programsko načrtovali razsvetljavo in osvetlitev v Ljubljani in če bi prizadevanja za izboljšanje razsvetljave tudi bolj koordinirali.

Samo nekaj primerov.

Z razdelitvijo mesta Ljubljane na občine je nastala vrsta težav, ki še zdaj niso urejene. Prenos večjih pravic in odgovornosti na obč. skupščine je sicer v komunah sprožil veliko razumevanje in tu-

ustrezno razsvetljavo, ki bi tudi po svetlobnem spektru opozarjala na značaj teh cest.

Nastopajo tudi težave, ker »Javna razsvetljava« zelo neradno dobiva od občin pogodbeno dogovorjena sredstva. Še zdaj, v juliju, podjetje na primer ne ve, koliko sredstev bodo vse občine letos odmerile za javno razsvetljavo. Mesto pa je in tudi mora biti osvetljeno! Zaradi prepoznega dotoka sredstev pa seveda marsikdaj trpi kakovost dela, ustreznost razsvetljave in tudi planiranje del znotraj podjetja je zelo oteženo.

Razvoj javne razsvetljave v Ljubljani je precej odvisen

tira in postavlja javno razsvetljavo ter osvetljuje javne spomenike, zgradbe in podobno. Neodvisno od nje pa drugi poskrbe za ureditev izložbenih oken, tretji pa za reklamne napise. V »Javni razsvetljavi« ne nasprotujejo temu, da bi omenjena dela izvrševala tudi druga podjetja. Toda vsa dela bi bilo treba opraviti tako, da bo z njimi dosežen najboljši končni učinek. Stritarjeva ulica s križiščem z Mestnim trgom in Robbovim vodnjakom je na primer prav značilen primer nevsklajene osvetlitve. Logično in prav bi bilo, če bi z osvetlitvijo najbolj prišel do izraza Robbov vodnjak kot znana mestna in zgodovinska znamenitost. Blišč izložbenih oken in reklamnih napisov pa povzročata, da je vodnjak najmanj opazen.

KO SE PRIŽIGAJO LUČI

»Javna razsvetljava« je bila ustanovljena kot zavod pred 11 leti. Takrat je zaposlovala le 7 delavcev. V svojo skrb pa so prevzeli dotrajalo omrežje ljubljanske javne razsvetljave, ki je tedaj obsegalo približno 1.800 svetlobnih mest v klasični izvedbi in s slabo svetilnostjo.

Zdaj po ljubljanskih cestah in ulicah gori več ko 5000 luči. V teh letih je bilo več ali manj obnovljeno in razširjeno celotno omrežje javne razsvetljave v Ljubljani ter izboljšana povprečna osvetljenost ulic. Važnejše ceste, zlasti v središču mesta, so bile večkrat modernizirane.

Toda pustimo zgodovino. Kaj vse se je spremenilo pri osvetlitvi mesta Ljubljane, sami vidimo. V mestu gori skoraj trikrat več luči, kot jih je bilo ob ustanovitvi podjetja. Na boljše in lepšo razsvetljavo in osvetlitev opozarjajo tudi osvetlitve gradu, Križank, univerze, novega poslopja Ljudske skupščine, ljubljanskega prometnega vozlišča, drugih kulturnih in zgodovinskih spomenikov, pomemnejših javnih zgradb...

Kaj vse pa bi bilo treba še storiti, da bi Ljubljana čimprej dobila še svetlejšo in privlačnejšo podobo v nočnih urah?

V »Javni razsvetljavi« radi opozorijo na nekatere probleme in pobude ter predloge; sicer že neštetokrat po-

di prizadevanje za ureditev razsvetljave, vendar javno razsvetljavo za vsako komuno načrtujemo posebej, čeprav Ljubljana tudi glede urejanja, krmiljenja, vzdrževanja in postavljanja razsvetljave pomeni nedvomno zaokroženo celoto.

Tako se je zgodilo, da so nekatere obrabne ulice dobi- le boljše razsvetljavo kot ulice v mestnem središču, ki so bile v temi. Ljubljanske občine namreč gospodarsko niso enako trdne in ne morejo dati za javno razsvetljavo toliko sredstev, da bi lahko skladno izboljševali razsvetljavo na vsem mestnem območju po prioriteten redu. Če bi bilo tako, bi tudi glavne vpadnice verjetno že dobile

tudi od urbanistične ureditve mesta. Gre namreč za opredeljene kriterije o kvaliteti razsvetljave, za razjasnjevanje problemov v zvezi z napajanjem in krmiljenjem javne razsvetljave. Urejeni urbanistični programi ter bolj vsklajena prizadevanja bi nedvomno vplivali na boljše, pravilnejšo osvetlitev Ljubljane ob nižjih stroških.

Naposled pa je že čas, ko bi morali doseči tudi koordinacijo vseh drugih prizadevanj za razsvetljavo mesta. Dogaja se namreč, da troje ali več projektantov in izvajalcev neodvisno drug od drugega opravljajo dela, od katerih sta odvisna razsvetljava in nočna podoba Ljubljane. »Javna razsvetljava« na primer projek-

To, kar smo zapisali, so le nekateri problemi, s katerimi se srečuje kolektiv »Javne razsvetljave«. Delavci tega podjetja namreč tudi sicer opravljajo svoje naloge ob težkih delovnih pogojih: izpostavljeni vremenu in stalni nevarnosti. Srečujejo se z višino, vidimo jih na visokih lestvah, pod njimi pa sta živahen promet in električno omrežje pod napetostjo.

Pa vendar se zavoljo težkih delovnih pogojev ne pritožujejo. Taka je pač narava njihovega dela in pomoči skoraj ni. Edino, kar jim lahko olajša delo, je skrbnost in prizadevnost pri delu, ki jo izpričujejo že ves čas poslovanja podjetja.

Primeri so navadno najbolj zgovorni, zato naj spet poberskamo po kroniki podjetja!

Marsikatera težava sploh ne bi bilo, če bi v Ljubljani na primer imeli dokumentacijo o vseh izvršenih javnih instalacijah. »Javna razsvetljava« je eno redkih komunalnih podjetij, ki že ima urejeno dokumentacijo.

Za podjetja, ki opravljajo sorodna dela, izmenjava izkušenj veliko pomeni. »Javna razsvetljava« Ljubljana, ki pri uvajanju sodobnih načinov in sredstev razsvetljave prednjači pred drugimi našimi podjetji, izkušnje iz doseganega dela rada posreduje tudi drugim izvajalcem. Ta izmenjava izkušenj je predvsem preventivnega pomena, da pri razsvetljavih in osvetlitvah ne bi prevečkrat ponavljali napak, ki sicer spremljajo vsako delo. Seveda pa tako sodelovanje vpliva tudi na prizadevanja za pravilno, to je nebleščečo, enakomerno ter značajno ceste, zgradbe itd. ustrezno razsvetljavo oziroma osvetlitev.

Prizadevanja za boljše, pravilnejšo in ekonomičnejšo razsvetljavo pa se kažejo tudi v pobudah, ki jih je »Javna razsvetljava« sprovedovala proizvajalcem svetlobnih teles in žarnic. Na njeno pobudo in po njenih zamislih so razni proizvajalci, med njimi »Elektrovina« iz Maribora ter »Sikič« iz Zagreba, začeli izdelovati nove vrste neblešče-

čih svetilk; TEŽ je začel izdelovati živosrebrne žarnice s fluorescenčno oblogo, ki omogočajo bolj ekonomično razsvetljavo itd.

Dejavnost »Javne razsvetljave« pa opredeljuje še dvoje: kvaliteta in ekspeditivnost pri delu. Podjetje, ki se uveljavlja tudi v drugih slovenskih in jugoslovanskih mestih, je namreč dokazalo, da je lahko uspešno tudi v mednarodni konkurenci. Pred časom so namreč Philipsovi strokovnjaki osvetlili zgodovinsko mesto Jajce, medtem ko je »Javna razsvetljava« osvetlila trdnjave in več drugih zahtevnih objektov v Travniku v Bosni. Požela je priznanje, da njena izvedba učinkuje bolj celovito in efektivno, saj sta arhitektura in plastičnost omenjenih objektov šele z osvetlitvijo prišli do izraza. To je nedvomno lepo priznanje sposobnostim kolektiva »Javne razsvetljave«.

Hitrost, s katero »Javna razsvetljava« opravlja svoje delo, prav tako preseneča. Navzlic vsem težavam so npr. v treh mesecih projektirali in izvedli celotno osvetlitev ljubljanskega železniškega vozlišča. V tem času so, razen drugega, postavili 118 nosilnih drogov za svetilke ter vse semaforje in svetlobne stožce. Pravijo pa, da bi delo opravili še bolje, če bi od dobaviteljev dobili pravilne tehnične podatke, da bi tako lahko pripravili še bolj učinkovito osvetlitev.

Ko so prevzeli osvetlitev motela v Mednem je bilo na splošno presenečenje, zlasti še inozemskih gostov, delo končano v enem dnevu.

Podobno pohitijo vselej, kadar je potrebno. Ob času novalne letke je na primer treba v nekaj dneh in ob najtežjih pogojih priključiti okoli 15.000 žarnic. Ko smo praznovali dvajsetletnico ljudske vstaje, je za osvetlitev cen-

tralnega in drugih slavnostnih prostorov skoraj v celoti poskrbela »Javna razsvetljava«. Takrat je v Ljubljani — razen drugega — zasvetilo več kot 700 žarometov, dosti več žarnic kot običajno in precej svetlobnih efektov.

Za vse take in podobne priložnosti je torej potrebno precej materiala (ki bremeni sredstva podjetja), ustrezna mehanizacija in še posebej prizadevan kader. »Javna razsvetljava« se je v skladu s svojimi potrebami opremila z najodobnejšo mehanizacijo in drugimi sredstvi, kar vse ji omogoča hitrejšo delo pri vzdrževanju in novogradnjah javne razsvetljave ter pri izvajanju osvetlitev in drugih naročil. Zdj osemdesetčlanski kolektiv vključuje tudi potrebne inženirsko tehnične strokovne kadre. V teh letih so si s prostovoljnimi delom uredili svoje delovne prostore. Razen drugega so skrbeli za izboljševanje delovnih pogojev in za življenjski standard zaposlenih. Tako so poskrbeli tudi za deset stanovanj, od katerih jih je nekaj že vseljenih, druga pa se gradijo. To za »majhno« podjetje nedvomno precej pomeni.

Skrb za urejanje vseh vrst razsvetljave v Ljubljani je torej v rokah prizadevnega kolektiva, ki si razen vsega omenjenega želi predvsem še dvoje: uveljavljeno naj bi bilo načelo javnosti ponudb pri pogodbah, od česar investitorji dostikrat odstopajo. In drugič: čas bi že bil, da bi naša industrija poskrbela za zadostno, bolj kvalitativno in za dovolj raznovrstno proizvodnjo svetlobno tehničnega materiala, zlasti še svetilk in žarnic.

TA PROSTOR SMO ODSTOPILI PODJETJU »JAVNA RAZSVETLJAVNA« LJUBLJANA

TRGOVSKO PODJETJE
NA DEBELO IN DROBNO

Merkur

P T U J

S pridobitvijo najmodernejšega avtomatskega stroja za izdelovanje lepenke smo podvojili proizvodnjo in izboljšali kvaliteto!

Izdelujemo v poljubnih formatih:

- SIVO STROJNO LEPENKO
- SIVO ROČNO LEPENKO
- RJAVO ROČNO LEPENKO
- LEPENKO ZA KOVČKE
- CERILIT LEPENKO ZA MAPE IN
- SPECIALNE LEPENKE PO POSEBNEM DOGOVORU

Za cenjena naročila se priporoča kolektiv
Tovarna lesovine in lepenke
ČERŠAK • Šentilj

Gozdno gospodarstvo
Maribor — Tyrševa ulica

z GOZDNIMI OBRATI:

Ruše, Lovrenc na Pohorju, Podvelka, Slovenska Bistrica in Oplotnica.

OBRATOM ZA GRADNJE,

OBRATOM ZA UREJANJE GOZDOV in

OBRATOM ZA LOV IN RIBOLOV

Ureja, neguje, vzgaja in gospodari z gozdovi SLP, samostojno gradi gozdne komunikacije in gozdarske stavbe, ureja lovišče na Pohorju, goji divjad in izvaja lovski in ribolovni turizem.

TOVARNA USNJA
U'OK
K A M N I K

ČESTITA

VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM OB OBCINSKEM PRAZNIKU 27. JULIJU IN JIM ŽELI, DA TUDI V BODOČE DOSEGAJO NOVE DELOVNE ZMAGE

OB VELJKEM PRAZNIKU
SLOVENSKEGA LJUDSTVA
ŽELIMO

VSEM KOLEKTIVOM,

POSEBNO PA ŽELEZARJEM

SE MNOGO DELOVNIH USPEHOV

ŽELEZARNA JESENICE
JESENICE NA GORENJSKEM

Čestitamo za dan vstaje — 22. julij

GRADBENO PODJETJE

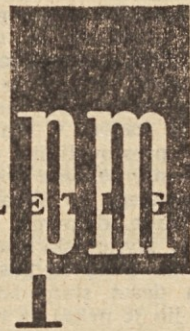
MEGRAD

L J U B L J A N A

COLOR

tovarna barv in lakov

MEDVODE

Veletrgovina s prehrabenim in industrijskim blagom

VELETROGVINA

Prehrana

MARIBOR — Gorkega ulica 34

ZA CENJENA NAROČILA
SE PRIPOROČA KOLEKTIV

NUDIMO V SVOJIH PRODAJALNAH
VSE PREHRAMBENO IN OSTALO BLAGO
PO ZMERNIH CENAH

Sava
TOVARNA GUMIJEVIH IZDELKOV —
KRANJ

VAM
NUDI

avtoplašče — moped plašče — plašče za kolesa — gumi preproge za Fiat 600
— tehnične izdelke — jermena — klinasta jermena — transportne trakove — prevleke
valjev — prevleke koles — podplate — podpetnike — podplatne plošče — blago za dežne
plašče — lepila — ležalne blazine — potovalne torbe

PROIZVODNO PODJETJE

Elektrarna Sora
Kranj

proizvaja v svojih obratih:

HE SORA Kranj — HE KOKRA Kranj — HE SORA Fužine
HE SORA Skofja Loka — HE PRISTAVA Tržič — HE RUDNO
IN HE CERKLJE električno energijo za industrijo in široko potrošnjo.

Remontna delavnica podjetja prevzame vsa vzdrževalna dela elektrostrojne stroke ter izvaja revizije vseh elektrostrojnih naprav v in izven elektrogospodarstva.

PAPIRNICI KOLIČEVO

Količevo — p. Domžale

TRGOVSKO PODJETJE NA VELIKO IN MALO

Potrošnik

MURSKA SOBTA

vam nudi v svojih poslovalnicah in centralnem skladišču vse vrste tekstilnega, galanterijskega in gradbenega materiala po dnevnih konkurenčnih cenah.

Elektrarna Medvode
Medvode

TRGOVSKO PODJETJE NA DEBELO IN DROBNO

USNJE — Celje

se priporoča za cenjena naročila, ki jih bo izvršilo hitro in solidno.

VELETRGOVINA

LOKA

ŠKOFJA LOKA

Z VSEMI SVOJIMI POSLOVALNICAMI

ZA SOLIDNO IN HITRO POSTREŽBO
BO POSKRBEL KOLEKTIV

Industrija platnenih izdelkov

Induplati

Jarše, p. Domžale

LESNA INDUSTRIJA

PIVKA

Vse izdelke podjetja JAVOR lahko dobite v vseh prodajalnah podjetja »SLOVENIJALES« in v poslovalnicah JAVOR Pivka

ZAHTEVAJTE KATALOG IN CENIK PODJETJA

Čestitamo za dan vstaje — 22. julij

LIP

LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE

Radomlje

Občinski sindikalni svet

Kamnik

Commerce

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH TVRDK

Ljubljana, Titova 3 — tel. št. 32-802

Zastopamo renomirane firme, ki oskrbujejo našo kemično, tekstilno, papirno, gradbeno in druge industrije s surovinami, stroji in orodji ter naše kmetijstvo z zaščitnimi sredstvi za rastlinstvo

ZDRAVILIŠČE

čestita vsem obiskovalcem in vsem delovnim ljudem ob velikem prazniku slovenskega ljudstva.

Za obisk se priporoča kolektiv

VELEBLAGOVNICA

nama

LJUBLJANA

TOVARNA

AERO V CELJU

SE PRIPOROČA S SVOJIMI KVALITETNIMI IZDELKI IN ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM OB DNEVU VSTAJE

KOLEKTIV TOVARNE »AERO«, CELJE

Občinski ljudski odbor

Občinski odbor SZDL

Občinski komite LMS

Občinski sindikalni svet

Občinski odbor ZVVI

Občinski odbor ZB

Občinski komite ZK

Občinski odbor ZROP in ostale množične organizacije

Ptuj

DELOVNI KOLEKTIV

OPEKARNE PRAGERSKO

PRAGERSKO

ČESTITA

VSEM SVOJIM POSLOVNIM PRIJATELJEM TER OSTALIM DELOVNIM LJUDEM

Priporoča svoje nove artikle:

novi stropni elementi, vertikalni bloki, dimne tuljave, ventilacijske tuljave in ostali opečni asortimenti

MESNA INDUSTRIJA

EMONA

ZALOG - LJUBLJANA

INDUSTRIJSKI KOMBINAT

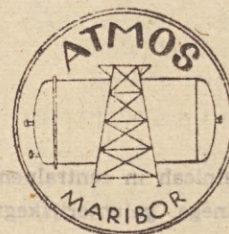
SVIT

KAMNIK

želi novih uspehov vsem delovnim ljudem in jim hkrati iskreno čestita

Za solidno izdelavo raznih konstrukcij, rezervoarjev, stopniščnih in balkonskih ograj ter z uslugami varjenja vseh vrst kovin

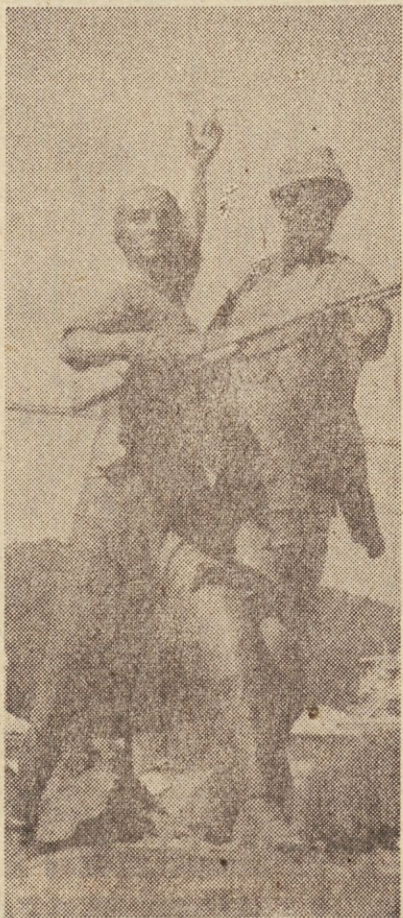

se priporoča delovni kolektiv

KOVINSKEGA PODJETJA

ATMOS

Maribor - Šentiljska 42 - Strossmayerjeva 3

Kovinsko podjetje

KELIMIA

CELJE

TOVARNA UMETNIH BRUSOV

MARIBOR - TRZAŠKA C. 60

s svojimi proizvodi:

RAPID

ALUMIN

DIAMOND

V KERAMIČNEM IN SMOLNEM VEZIVU

Za cenjena naročila se priporoča kolektiv

Čestitamo za dan vstaje - 22. julij

COSMOS

inozemska zastopstva

LJUBLJANA, Celovška 34

KMETIJSKA ZADRUGA

gornja radgona

PARTIZANSKA CESTA 6

"DleSkar"

Slikarsko, pleskarsko in antikorozijsko podjetje

PTUJ - HEROJA LACKA 5

GOZDNO GOSPODARSTVO

POSTOJNA

TOVARNA AVTOOPREME

PTUJ

NUDI KORISTNIKOM MOTORNIM VOZIL VSE DELE KAROSERIJSKE OPREME NAJSODOBNEJSIH OBLIK TER PRVOVRSTNE KVALITETE. NA ZALOGI SO VEDNO POTREBNI REZERVNI DELI

Okrajni sindikalni svet Maribor

MAJSTROVA ULICA 5

TESNILKA

TOVARNA TESNIL IN PLASTIČNIH MAS

MEDVODE

PRIPOROČA SVOJE PROIZVODE: parolit plošče v kvalitetah:

- PAROLIT 10
- PAROLIT 20
- PAROLIT 25
- PAROLIT 40
- PAROLIT OILIT
- PAROLIT ACIDIC
- PAROLIT ARMIRANI

plastične mase: IZOTEKST in IZOKART v vseh kvalitetah

NOVI IZDELEK JE IZOKART ZA BAKRENO FOLJO
Tovarna Tesnilka ima kooperacijske pogodbe z vso našo industrijo motorjev in motornih vozil

Za cenjena naročila se priporoča kolektiv